

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYVLASTNĚNÍ

Západočeská Univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Jan Reis

Plzeň 2015

Já, Jan Reis, prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně a použil pouze uvedeníh pramenů a literatury.

V Plzni dne 20. 3. 2015

Jan Reis

Rád bych poděkoval vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Tomáši Loudovi, CSc., který mi byl velkou nápomocí nejen při psaní této práce, ale i během celého mého studia.

Dále bych chtěl poděkovat svým rodičům, kteří mě přes všechna úskalí podporovali.

OBSAH

1. Úvod	1
2. Definice pojmů	3
2. 1. Vlastnictví, vlastnické právo	3
2. 2. Vyvlastnění	4
2. 3. Konfiskace	5
2. 4. Znárodnění	6
2. 5. Privatizace	6
2. 6. Veřejný zájem	7
2. 7. Expropriace	8
2. 8. Expropriant	8
2. 9. Expropriát	8
3. Historie pojmu vyvlastnění	9
4. Vyvlastnění, obecně k pojmu, právní úprava	12
4. 1. Postavení vyvlastnění v rámci právního řádu, právo veřejné a soukromé	13
4. 2. Postavení vyvlastnění v rámci právních odvětví	15
4. 3. Právní úprava vyvlastnění	16
4. 3. 1. Mezinárodní právní úprava	16
4. 3. 2. Ústavní zakotvení vyvlastnění	17
4. 3. 3. Zákonná úprava vyvlastnění	19
5. Podmínky vyvlastnění	22
5. 1. Náhrada	22
5. 2. Veřejný zájem	25

5. 2. 1 Nález ÚS č. 327/2005 Sb.	28
5. 2. 2 Nález ÚS č. 56/2009 USn.	29
5. 3. Zákon	31
5. 3. 1. Zákon o vyvlastnění	31
5. 3. 2. Stavební zákon	38
5. 3. 3. Zákon o zajišťování ochrany České republiky	39
5. 3. 4. Horní zákon	40
5. 3. 5. Lázeňský zákon	40
5. 3. 6. Vodní zákon	41
5. 3. 7. Zákon o drahách	41
5. 3. 8. Zákon o státní památkové péči	42
5. 3. 9. Zákon o elektronických komunikacích	42
5. 3. 10. Zákon o pozemních komunikacích	43
5. 3. 11. Zákon o ochraně přírody a krajiny	43
6. Vyvlastnění v Slovenské republice	45
6. 1. Ústavní zakotvení	45
6. 2. Zákonná úprava	46
6. 3. Zásahy Ústavného súdu do zákonné úpravy	49
6. 4. Srovnání institutu vyvlastnění v české a slovenské právní úpravě	50
7. Úvahy de lege ferenda	51
8. Závěr	52
9. Prameny a zdroje	60
10. Resumé	63

1. Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybral téma vyvlastnění. Při svém rozhodování o volbě tématu jsem dlouho váhal. Mým záměrem bylo vybrat takové téma, které bude nejen zajímavé pro odbornou, ale i pro širokou veřejnost, která se blíže právem nezabývá. Zároveň jsem chtěl vybrat takový právní institut, jehož úprava v českém právním řádu není celistvá, jež pracuje s mnoha neurčitými právními pojmy, které vyvolávají diskuzi napříč odbornými kruhy a společnostmi jako celkem.

Domnívám se, že právě právní institut vyvlastnění toto vše splňuje. Stačí, aby se v médiích objevilo toto, dle mého názoru až skoro „magické“, slovo v nadpisu článku a je téměř jisté, že to v mnoha lidech vyvolá emoce a potřebu si takový článek přečíst. Podle mého názoru je to způsobeno zejména historií našeho státu, kde tento institut ve svých nejrůznějších podobách, ať už v podobě vyvlastnění, znárodnění či privatizace¹, prostupuje našimi dějinami. Samozřejmě i v odborných kruzích tento právní institut také vyvolává vášnivé diskuze spočívající v hledání rovnováhy mezi právy jednotlivce a zájmy společnosti.

Z těchto důvodů si myslím, že by má práce mohla být přínosem. Nemám ambice práci psát za účelem hluboké analýzy samotné podstaty tohoto institutu, jeho ekonomických, sociologických ani psychologických dopadů. Ale vzhledem k tomu, že, dle mého názoru, v České republice nenalezneme mnoho literatury, která by se zabývala výhradně tímto institutem, je mým cílem vytvořit takovou práci, která může sloužit jak široké veřejnosti k seznámení se s tímto pojmem, tak i odborné části veřejnosti, zejména studentům, kteří v této práci naleznou informace o tomto institutu, jeho smyslu a hlavně právní úpravě, která je pro všechny subjekty zabývající se právem klíčová.

Úvodem své práce se tedy budu zabývat obecně pojmy, které jsou v souvislosti s vyvlastněním používány, a které jsou nezbytné pro správné uchopení tohoto institutu. Budu se zabývat jak jejich legální definicí, tak ale i definicí teoreticko-právní.

¹ Ve své práci se jednotlivým pojmům budu blíže věnovat v následujících kapitolách a pokusím se je od sebe odlišit nejen na základě jejich sémantického výkladu, ale i společných znaků a způsobu jejich užívání.

Jak jsem již uváděl na začátku, díky historii našeho státu, ke které tento institut úzce patří, se budu v další části stručně zabývat vývojem tohoto institutu na území Československa s důrazem na vybraná období, která jsou dle mého názoru významná a klíčová.

Hlavní částí mé práce bude pak již samotná současná úprava tohoto institutu v našem právním řádu. Budu se věnovat nejen právní úpravě, ale také vlastním podmínkám nezbytným k legálnímu a legitimnímu využití tohoto institutu, zejména pak pojmu veřejný zájem, který si, dle mého názoru, jako jeden ze zásadních pojmů, zaslouží dostatečný prostor. Budu se taktéž věnovat i procesu aplikace institutu vyvlastnění, vyvlastňovacímu řízení.

Závěrem své práce jsem se rozhodl komparovat naši právní úpravu s právní úpravou Slovenské republiky. Domnívám se, že díky společné historii bude tato komparace pro mou práci přínosem, a že srovnání, do jaké míry se za dobu samostatné existence našich států právní úprava od sebe odchýlila, bude zajímavé.

V neposlední řadě se také budu nad institutem vyvlastnění zabývat úvahami de lege ferenda.

2. Definice pojmů

Jak jsem již uvedl, k správnému pochopení institutu vyvlastnění a jeho právní úpravy je nejprve nezbytné definovat základní pojmy, které tímto institutem prostupují. Samozřejmě, že některé pojmy ani není možné definovat. Co více, u některých pojmů toto ani není žádoucí. Proto v takovýchto případech místo exaktní definice pouze vymezím pojem pomocí jeho předmětu či obsahu. Některé pojmy vymezím pouze stručně pro poskytnutí základní představy o jeho obsahu a podrobněji se jim budu věnovat v dalších kapitolách práce.

2. 1. Vlastnictví, vlastnické právo

Jak již vyplývá ze slova „vyvlastnění“, bude se tento institut dotýkat vlastnictví, popřípadě vlastnického práva. Rozdíl mezi „vlastnictvím“ a „vlastnickým právem“ povětšinou naše právní teorie neshledává a považuje je tedy za synonyma.²

Samotný pojem, vlastnictví, však není snadné definovat. Ať pokusy z doby meziválečné či za existence Československa, žádný nebyl vyčerpávající a právní teorií přijat. Naprosto se ztotožňuji s názorem, který vyjádřil Petr Havlan ve své monografii, kdy tento pojem vyjádřil anglickým výrazem „fuzzy set“, tedy mlhavou množinou.³

Vzhledem k tomu, že ani zákonodárce se v rámci rozsáhle soukromoprávní rekodifikace neuchýlil k definici tohoto pojmu, nebudu tak činit ani já. Dle mého názoru zcela postačuje vymezení pomocí předmětu a obsahu. Tedy vymezení předmětu v §1011 zákona 89/2012, občanského zákoníku,

„Vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím.“⁴

² *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

³ HAVLAN, Petr. *Majetek obcí a krajů v platné právní úpravě*. 2. aktualiz. a podstatně dopl. vyd. Praha: Linde, 2008, 318 s. ISBN 978-807-2017-089.

⁴ Zákon 89/2014 Sb., Občanský zákoník, §1011

a vymezení obsahu v §1012 téhož zákona.

„Vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit.“⁵

2. 2. Vyvlastnění⁶

Jedná se o veřejnoprávní zásah do výkonu vlastnických práv na základě aktu aplikace práva.⁷ Přikláním se k právně-teoretickému názoru, který koresponduje se současnou právní úpravou, že v případě vyvlastnění, by tímto aktem měl být právě individuální správní akt. Jak ale budu uvádět v dalších kapitolách, tento názor není v odborné veřejnosti zcela jednotný a zejména historicky docházelo k zaměňování tohoto pojmu s pojmem konfiskace a zestátnění. Lze jej chápat ve dvou rovinách.

V první rovině, která zahrnuje nucený přechod vlastnického práva na základě aktu aplikace práva.⁸

V druhé rovině, v širším pojetí, které i já budu užívat ve své práci, nebude-li v konkrétním případě vyplývat něco jiného, toto nezahrnuje pouze samotný přechod vlastnického práva, který je zcela jistě nejzávažnějším zásahem do vlastnického práva, ale i omezení výkonu vlastnického práva. V tomto pojetí tedy nedojde k změně osoby vlastníka, ale k omezení výkonu jeho vlastnických práv.⁹

⁵ Zákon 89/2014 Sb., Občanský zákoník, §1012

⁶ Srov. náleží ÚS 16/93

⁷ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543. S. 321

⁸ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. dostupné z www.beck-online.cz

⁹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. dostupné z www.beck-online.cz

Stručně lze tedy říci (podrobněji celý pojem bude rozebrán v hlavní části práce), že vyvlastněním je nejzávažnější veřejnoprávní zásah do vlastnického práva na základě aktu aplikace práva mající za následek zánik či omezení výkonu vlastnického práva. Takto lze učinit pouze za náhradu, ze zákona a ve veřejném zájmu.

„Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.“¹⁰

2. 3. Konfiskace

Opět zde hovoříme o institutu, kdy dochází k odnětí vlastnického práva buď přímo ze zákona nebo na základě deklaratorního rozhodnutí správního orgánu.¹¹ Nelze v tomto případě hovořit o konfiskaci omezením majetkových práv, ale pouze jejich odnětím. Oproti vyvlastnění je konfiskace bez náhrady. Lze tedy zcela jednoznačně rozpoznat retribuční funkci. Majetek přechází do vlastnictví státu.

S tímto pojmem se setkáváme jak historicky, a to zejména v poválečných dekretech při konfiskaci majetku Němců, Maďarů a zrádců a nepřátel českého a slovenského národa¹². Mimo to, s tímto pojmem se setkáváme i v nynější právní úpravě. Zejména v oblasti trestního práva, kde můžeme hovořit o konfiskaci výnosu z trestné činnosti. Rysy konfiskace taktéž naplňují trestní sankce v podobě trestu¹³ propadnutí majetku, propadnutí věci či ochranného opatření zabránění věci.¹⁴

Obecně lze říci, že v případě právních předpisů, na základě kterých se konfiskace uplatňuje, je uveden konkrétní vymezený okruh adresátů. Historicky národností nebo

¹⁰ Zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, čl. 11 odst. 4

¹¹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. dostupné z www.beck-online.cz

¹² Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa

¹³ Zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník, §52

¹⁴ NOVÁK, Mgr. Antonín. NĚKOLIK SLOV K CHARAKTERISTICE PRÁVNÍHO INSTITUTU VYVLASTNĚNÍ A JEHO ODLIŠNOSTI OD PODOBNÝCH PRÁVNÍCH INSTITUTŮ. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nekolik-slov-k-charakteristice-pravniho-institutu-vyvlastneni-a-jeho-odlisnosti-od-podobnych-pravnich-institutu-19625.html>

činy, kterých se dopustili za válečného období či v současnosti v případě práva trestního, kdy jsou okruhem adresátů pachatelé trestné činnosti.

2. 4. Znárodnění

V případě pojmu znárodnění taktéž budeme hovořit o nuceném přechodu vlastnického práva. Oproti konfiskaci můžeme shledat několik, dle mého mínění významných rozdílů. Prvním rozdílem je, že prvotním cílem není retribuce. Spíše se jedná o zájem ekonomický, popřípadě záměr omezit možnost nakládání s určitým druhem majetku.

Zde se tedy dostáváme k druhému rozdílu, kterým je vymezení předmětu znárodnění. Oproti konfiskaci, kde byl na základě společných vlastností vymezen okruh adresátů (národnost, spáchání trestného činu), tak v případě znárodnění dochází k vymezení předmětu. Určení druhových vlastností majetku, u něhož má dojít k nucenému přechodu vlastnického práva.

Další rozdíl vidím v tom, že díky rozdílnému účelu, kterým v tomto případě není retribuce, může přicházet v úvahu určitá forma náhrady za takto postižený majetek. Historicky se, pokud tato náhrada byla vůbec poskytnuta, ale její hodnota ani zdaleka nepřibližovala hodnotě odebraného majetku. Jako příklad bych uvedl poválečné dekrety prezidenta republiky.¹⁵

2. 5. Privatizace¹⁶

V široké veřejnosti velice známý pojem, zejména hojně užívaný v polistopadovém období. Přejed majetku ze státního vlastnictví do vlastnictví soukromého, ať už fyzických či právnických osob. Není tedy na místě vůbec hovořit o

¹⁵ Dekrety prezidenta republiky č. 121/1948 Sb., o znárodnění ve stavebnictví, č. 100/1945 Sb., o znárodnění soukromých dolů, č. 103/1945 Sb., o znárodnění soukromých pojišťoven, č. 120/1948 Sb., o znárodnění velkoobchodních podniků s 50 nebo více činnými osobami,

¹⁶ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. dostupné z www.beck-online.cz

aspektu náhrady, ale spíše o aspektu zákonném. Tedy že byla prováděna buď přímo ze zákona, nebo na základě zákona.

Prvním takovým zákonem byl zákon 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholnických řádů a kongregací arcibiskupství olomouckého, který společně se zákonem 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, daly této privatizaci podobu.

Nejvýznamnějšími privatizačními akty poté byly tzv. malá a velká privatizace. Tedy zákon 427/1990 Sb., o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, a zákon 92/1991 Sb., o podmínkách převodu státního majetku na jiné osoby.

2. 6. Veřejný zájem

Jedná se o neurčitý právní pojem, který není zcela jednoduché vyjádřit. Zřejmě každý z nás si dokáže zhruba představit, co tento pojem představuje. Ale přesně jej definovat se zdá nemožné. Respektive přesná definice se zatím nikomu nepodařila a ani já nebudu výjimkou. Stejně tak ani zákonodárce takto v právních předpisech neučinil. Domnívám se ale, že je tomu tak správně a záměrně. Nemohu se tedy ztotožnit s názorem kolektivu autorů právnického slovníku, který jsem jinak výše hojně citoval, že by měl být tento pojem zákonem blíže vymezen a specifikován.

Dle mého názoru není žádoucí, aby moc zákonodárná vstupovala do pravomoci moci výkonné tím, že by jí ubírala prostor pro správné uvážení, který je jinak dán právě pomocí neurčitých právních pojmů. Domnívám se, že se s tímto názorem ztotožnil ve svých judikátech i Ústavní soud. V jedné z dalších kapitol práce se budu tomuto problému věnovat podrobněji, jelikož je to jeden ze stěžejních aspektů institutu vyvlastnění

2. 7. Expropriace

Výraz pocházející z latiny. Jeho synonymem je též vyvlastnění.¹⁷

2. 8. Expropriant

Výraz pocházející z latiny. Jeho synonymem je též vyvlastnitel.¹⁸

2. 9. Expropriát

Výraz pocházející z latiny. Jeho synonymem je též vyvlastňovaný.¹⁹

¹⁷ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

¹⁸ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

¹⁹ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

3. Historie pojmu vyvlastnění

Moderního pojetí institutu vyvlastnění, tedy ne pouze jako objektivně právního pojetí, ale i v přirozeně právního, jsme se dočkali již na konci 18. století ve Francii v Deklaraci práv lidských a občanských, která ve svém článku č. XVII uvádí, že vlastnictví je nedotknutelné a posvátné.

Nikdo nesmí být zbaven majetku kromě případů, kdy to vyžaduje legálně zjištěná veřejná nezbytnost a za podmínky, že mu újma bude kompenzována spravedlivou a předem dohodnutou náhradou²⁰

Ačkoliv tuto právní úpravu a celkově pojetí institutu považují zcela jednoznačně za vzor moderního demokraticko-právního pojetí, který se nakonec i ustálil v naší právní úpravě, tak dopracování se v naší právní úpravě k takovému výsledku bylo zdoluhavé.²¹

Na území pozdějšího Československa se úprava vyvíjela, podle mého mínění, spíše konzervativně, a tak progresivní úprava lidských práv v souvislosti s vyvlastněním dlouhou dobu nenastala.

Až do cca 40. let 20. století na území Československa byla úprava velice roztříštěna. Pro Čechy, Moravu a Slezsko platilo v tomto období na 5 různých stavebních řádů, které v té době poskytovaly základní právní úpravu.²²

Zakotvení institutu vyvlastnění v ústavní listině z roku 1920, §109 odst. 2, bylo ve smyslu, že vyvlastnění je možné na základě zákona a za náhradu, není-li zákonem náhrada vyloučena. Je zde tedy absence veřejného zájmu a do jisté míry i nabourání principu náhrady.

V Československém občanském zákoníku obecném bylo vyvlastnění zakotveno v §360 tak, že již byla užita obdoba pojmu veřejného zájmu, obecní dobro.

²⁰ Deklarace práv lidských a občanských, čl. XVII

²¹ KUKLÍK, Jan. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011, 114 s. ISBN 978-808-7284-254. s. 10 - 14

²² Doležal, J., Mareček, J., Sedláčková, V., Sklenář, T., Tunka, M., Vobrátilová, Z.: *Nový stavební zákon v teorii a praxi a předpisy související*. Praha: Linde, 2006

V tomto období nejpropracovanější úpravou byl zřejmě zákon 30/1878, o vyvlastnění k účelům železnic, který lze považovat za předchůdce současné právní úpravy na našem území.

V období válečném a poválečném se dle mého názoru nelze bavit přímo o pojmu vyvlastnění. Tedy o institutu, který již z výše uvedeného, musí obsahovat určité prvky, které zaručí jeho soulad s lidskými právy. V tomto období se spíše využívalo institutu konfiskace²³, kdy se nepříliš hledělo na lidská práva a nutnost náhrady.

Stejně tomu tak bylo v socialistickém pojetí, kdy vzhledem k marxisticko-anglském pojetí socialistického vlastnictví, které bylo zcela jednoznačně nadřazeno soukromoprávnímu vlastnictví, docházelo k jednoznačné nerovnosti práv²⁴

Domnívám se tedy, že k povaze a tématu této práce, by popisování vývoje právní úpravy institutů sloužících k nucenému převodu vlastnického práva, z období válečného až do období privatizací po roce 1989, vzhledem k absenci rysů demokratického právního státu, nebylo přínosem.

Důležitým mezníkem ve vývoji právní úpravy byl, samozřejmě, pád režimu v roce 1989, kdy se koncepčně opustilo socialistické pojetí vlastnictví. Co se týče samotné právní úpravy, považuji za jeden z nejdůležitějších koncepčních přelomů přijetí novely stavebního zákona z roku 1992²⁵.

Díky této významné novele již nedocházelo při vyvlastnění k přechodu vlastnického práva výhradně na stát. Zakotvilo přechod vlastnického práva na navrhovatele. Navrhovatelem tedy mimo stát mohl být i např. kraj, obec apod.

²³ Viz. poválečné dekrety prezidenta republiky, např. Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa

²⁴ KUKLÍK, Jan. Znárodnění Československo: od znárodnění k privatizaci - státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2010, 444 p. Edice 20. století. ISBN 80-872-8412-7. s 19

²⁵ Zákon 262/1992 Sb

Další jednotlivé prameny práva, které se zabývaly samotným vyvlastněním, budou zmíněny v rámci jednotlivých kapitol, zejména pak v kapitole o právní úpravě vyvlastnění.

4. Vyvlastnění, obecně k pojmu, právní úprava

Jak jsem již uváděl a částečně vymezoval v úvodní kapitole mé práce, jedná se o institut zasahující do výkonu vlastnických práv. Vráťím-li se ještě k definici pojmu, rád bych uvedl pro srovnání ještě jednu možnou definici, která je dle mého názoru, napříč literaturou a akty práva (rozuměj zejména nálezy Ústavního soudu), nejhojněji používanou definicí. Je to ta již z monografie z roku 1948:

„zásah do majetkových práv, zvláště práva vlastnického, ve prospěch všeužitečného díla, kterým se práva ruší nebo omezují a současně pro jiného se práva zakládají, a to zpravidla za náhradu...veřejný zájem je dán, podniká-li se dílo za tím účelem, aby bylo vyhověno životním potřebám nějakého širšího celku, státního, územního, sociálního a p.“²⁶

K tomu, aby mohl být tento institut využíván v rámci fungování demokratického státního zřízení, je nezbytné, aby byla stanovena striktní pravidla, kterými se orgán státní moci musí řídit. Zamyslíme-li se, jakým způsobem mohou být tyto podmínky stanoveny, prvním způsobem, který nás napadne, je pomocí zákonů. Aby zákon stanovil, kdy a za jakých podmínek je možné něčí majetek vyvlastnit.

Avšak vyvstává otázka. Stačí toto pozitivně právní vymezení? Stačí pouze takovéto hledisko legality?

Sám sebe neřadím ani mezi příznivce pozitivně právní školy, ani mezi příznivce přirozeně právní školy, ale domnívám se, že rozhodně na tak choulostivý institut, co se týče zachování základních lidských práv a svobod²⁷, nelze pohlížet pouze z hlediska legálního.

Je nezbytné, aby bylo naplněno i hledisko legitimacy. Protože může velice snadno dojít k zneužití takového institutu státní mocí, jak jsme již v minulosti mohli vidět. Za příklad bych uvedl zákony nacistického Německa a teoreticko-právní spory, kterými

²⁶ J. Hoetzel, Vyvlastnění. In: Slovník veřejného práva československého. Sv. V., Brno 1948, s. 487, 493
²⁷ Zákon 2/1993 Sb., Listina, čl. 11

se zabývali právně-teoretičtí odborníci Radbruch, Hart a Fuller, kde se ukázalo, že ač stav který je legální, nemusí být legitimní a tím pádem nelze mluvit o jeho účinnosti.²⁸

Garancí toho, že úprava institutu vyvlastnění není pouze legální, ale je i legitimní, nám tedy musí být samotná podstata demokratického suverénního státu. Tedy výkon státní moci na základě vůle občanů, ať už přímo či nepřímo prostřednictvím volených zástupců a zároveň i nezbytná dělba moci, která je v moderním pojetí státního zřízení již také braná za meritorní rys demokratického státu.²⁹

Jelikož se dále budu věnovat čistě pozitivně právní úpravě, domnívám se, že je nezbytné podotknout, že z výše uvedeného vyvozuji, že není možné takto závažný institut chápat v celku čistě jako pozitivně právní institut, ale je důležité si uvědomovat přirozeně právní pozadí, které se za ním skrývá.

4. 1. Postavení vyvlastnění v rámci právního řádu, právo veřejné a soukromé

Jak jsem již uvedl, pojmem vyvlastnění se v rámci mé práce zabývám v jeho pozitivně-právní rovině, tedy v jeho normativní podobě tak, jak jej předkládá zákonodárce svým adresátům. Proto je nezbytné si tento pojem zařadit.

V rámci právního dualismu, tedy rozdělení na právo veřejné a právo soukromé, vyvstává v tomto případě mnoho otázek. Nejprve je potřeba zodpovědět, zda vůbec lze právo dělit na oblast soukromou a oblast veřejnoprávní. Jako u většiny podobných teoreticko-právních otázek, tak ani u této nepanuje stejný názor na uspokojivou odpověď. Jak zastánci teorie rozdělení, tak její odpůrci, mají mnoho různých argumentů pro a proti. Zejména pak brněnská normativní škola, Kelsen, Weyr, se přiklání ke straně odpůrců. Argumentem jim byl zejména fakt, že takovéto rozdělení

²⁸ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0177-5.

²⁹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0177-5.

vyvolává nebezpečí, že bude státu přiřčena větší váha, než jiným subjektům. Toto jsme mohli názorně vidět v socialistickém pojetí vycházejícím z marxismu-leninismu.³⁰

Já osobně se přikláním ke straně zastánců tohoto rozdělení. Ačkoliv argumenty proti uznávám jako opodstatněné, tak ale věřím, že toto rozdělení má svůj smysl a účel. Hlavní smysl pociťuji v tom, že nám zařazení do veřejného či soukromého práva pomůže určit, jakými právními zásadami se řídit a jak vůbec se v rámci toho či onoho „pohybovat“. Sám ale uznávám, že toto rozdělení v mnoha případech není „ostré“ a že se mohou některé instituty prolínat oběma částmi práva.

K tomuto rozdělení slouží tři různé teorie, které jsou z většinové části odborné veřejnosti uznávány.³¹

- Teorie zájmová, která je dle mého názoru nejvágnější ze všech tří, uvádí, že k tomu, abychom správně zařadili institut do práva veřejného, či soukromého, lze přihlídnout k faktu, jaký zájem je sledován. Tedy chrání či upravuje-li zájem soukromý či veřejný.
- Teorie organická rozlišuje právo veřejné od práva soukromého na základě subjektů. Respektive říká, že aby právní vztah spadal do práva veřejného, musí být alespoň jeden ze subjektů orgánem veřejné moci.
- Teorie mocenská se zakládá na hledisku nadání veřejnou mocí. Tedy přesněji řečeno, vztahu se účastní orgán, který je nadán veřejnou mocí sloužící k vrchnostenskému rozhodování nad jinými subjekty.³²

Na základě těchto teorií lze tedy zdánlivě snadno institut vyvlastnění zařadit. Již ze samotných základních náležitostí institutu vyvlastnění vyplývá, že díky podmínce veřejného zájmu³³ se bude dle zájmové teorie řadit do práva veřejného. Taktéž v rámci

³⁰ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543. s. 22

³¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0177-5.

³² Srov. s institutem horizontálních veřejnoprávních smluv z: HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

³³ Zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, čl. 11 odst. 4

vyvlastňovacího řízení³⁴ vystupuje orgán veřejné moci a naplňuje tím i druhou teorii, teorii organickou. Poslední teorie, mocenská, je naplněna faktem, že tento orgán vrchnostensky rozhoduje o právech a povinnostech subjektu, který je jeho moci podřízen.

Jak jsem již ale uvedl výše, existují instituty, které nelze jednoznačně zařadit. A vyvlastnění je podle mě jedním z nich. Ačkoliv dle uváděných teorií se má vyvlastnění zařadit do práva veřejného, a já toto ani nevyvracím, je třeba podotknout, že nemůžeme hovořit o „ostré“ hranici. A to vzhledem ke skutečnosti, že ač jako institut práva veřejného zasahuje do práv ryze soukromo-právních a je nutné na to i takto pohlížet při jeho výkladu a aplikaci.³⁵

4. 2. Postavení vyvlastnění v rámci právních odvětví

Vyvlastnění, stejně jako každý institut, lze systematicky zařadit do určitého právního odvětví.³⁶ Vcelku logicky takto učinil ve své monografii profesor Průcha, který zařazení vyvlastnění do odvětví správního práva odůvodnil takovouto charakterizací správního práva:

*„upravuje postavení a chování subjektů ve vztazích, které vznikají a uskutečňují se v souvislosti s realizací výkonu moci ve státě ve sféře veřejné správy“.*³⁷

V průběhu aplikace vyvlastnění nelze než souhlasit, že jde o výkon veřejné moci, která není v souladu s vůlí dotčených subjektů správním orgánem.

³⁴ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

³⁵ Srov. GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. 308 pages. ISBN 80-738-0233-3. s KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0177-5. s HAVLAN, Petr. *Veřejné vlastnictví v právu a společnosti*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008.

³⁶ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. 308 pages. ISBN 80-738-0233-3. s 129

³⁷ PRŮCHA, Petr. *Správní právo : Obecná část*. 7. dopl. a aktualiz. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2007. s. 36.

Možným proti argumentem, který však nezastávám, by mohla být skutečnost, že obecná úprava tohoto institutu se nachází v ryze soukromoprávním předpisu, jakým je občanský zákoník.³⁸

4. 3. Právní úprava vyvlastnění

Institut vyvlastnění není plně kodifikován, a tak se setkáváme s mnoha právními předpisy, které jej upravují. Pro přehlednost v této kapitole uvedu ty nejdůležitější právní předpisy, kde najdeme jak obecnou, tak konkrétní úpravu. Detailněji se pak konkrétní úpravou budu zabývat až v rámci analýzy podmínek využití institutu vyvlastnění, které nám předkládá Listina základních práv a svobod, a to konkrétně v analýze podmínky zákonnosti.³⁹

4. 3. 1. Mezinárodní právní úprava

K mezinárodní úpravě bych zejména uvedl úpravu v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv, která byla Českou republikou přijata a podepsána. Stala se tedy, přijetím dle článku 10 zákona 1/1993 Sb. o vázanosti mezinárodními smlouvami, a jejím pozdějším vyhlášením, součástí naše právního řádu.

V samotném textu Úmluvy zmínku o vyvlastnění nenalezneme. Věnuje se mu však později přijatý Protokol č. 1 k Úmluvě, který byl uzavřen v Paříži 20. 3. 1952. Ten ihned svůj první článek věnuje problematice ochrany majetku.

Tento článek říká, že každá fyzická či právnická osoba má právo řádně užívat svůj majetek a nikdo nemůže být zbaven svého majetku. S výjimkou případů, kdy je to ve veřejném zájmu a na základě zákona a obecných zásad mezinárodního práva.

Další ustanovení extenzivně vykládá článek 1 a přiznává státům možnost přijímat vlastní zákony, které považují za nezbytné k tomu, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem, zajistily placení daní a pokut.⁴⁰

³⁸ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, §1037 a násl.

³⁹ Zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, čl. 11 odst. 4

⁴⁰ Protokol č. 1 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv, čl. 1

Poskytuje tedy státům možnost využívat a dále upravovat institut vyvlastnění a nestaví tak jej v rozpor s tímto mezinárodním pramenem práva ochraňujícím lidská práva.

4. 3. 2. Ústavní zakotvení vyvlastnění

Jak jsem již v úvodu své práce uvedl, vyvlastnění se dotýká ústavně zaručených práv, proto také, zcela logicky, v ústavním pořádku⁴¹ nalezneme základní úpravu tohoto institutu. Nelze přihlížet jen k úpravě, která explicitně vyjadřuje samotné vyvlastnění, ale i k další úpravě, která se vyvlastnění týká nepřímo, ale souvislost mezi nimi implikuje.

Ústava

Upravuje pouze vzdáleně stanovením hodnot jako je svrchovanost, demokratičnost a úctě k právům člověka a občana a jejich ochrana, zejména prostřednictvím čl. 1, kde uvádí že:

„Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.“⁴²

Listina základních práv a svobod

V Listině se již setkáváme s konkrétní úpravou a zakotvením nejen přímo práv, kterých se vyvlastnění dotýká, ale již se setkáváme se samotným pojmem vyvlastnění a jeho základní podobou. Tento model úpravy jsme pravděpodobně do značné míry převzali z velice známého a uznávaného historického právního aktu uzavřeného dne 26. 8. 1789 v Paříži, z Deklarace práv lidských a občanských, která ve svém posledním článku, č. XVII uvádí, že vlastnictví je nedotknutelné a posvátné.

⁴¹ Exkurz: Výraz ústavní pořádek je poněkud matoucí a vyvstává otázka, proč se soubor ústavních zákonů nenazývá spíše ústavním řádem. Dle jedné teorie, kterou zprostředkovaně poskytla ve svých hodinách JUDr. Monika Forejtová je tomu tak, že při rozdělení Československa došlo k chybě v překladu. A slovenský výraz poriadok byl chybně přeložen jako pořádek. Správným překladem tohoto slova je právě slovo řád.

⁴² Zákon 1/1993 Sb., Ústava, čl. 1

Nikdo nesmí být zbaven majetku kromě případů, kdy to vyžaduje legálně zjištěná veřejná nezbytnost a za podmínky, že mu újma bude kompenzována spravedlivou a předem dohodnutou náhradou.⁴³

Tato úprava již z konce 18. století se jeví jako stále moderní a v souladu s hodnotami demokratického právního státu.

Stejně tak, jako samotná listina ve svém článku 11. vymezuje podmínky, za jakých lze vyvlastnění použít tak, aby bylo v souladu s ochranou lidských práv a svobod. Listina kromě zmiňovaného článku 11 odst. 4, kde uvádí, že vyvlastnění či jiná nucená omezení vlastnických práv jsou možná pouze za náhradu, ve veřejném zájmu a na základě zákona, se věnuje této problematice i v dalších ustanoveních.⁴⁴

Dále upravuje samotné vlastnické právo v tomtéž článku v odst. 1, který všem přiznává právo vlastnit majetek. Staví vlastnické právo všech vlastníků na roveň a předpokládá stejný obsah vlastnického práva. Zaručuje taktéž právo dědit.⁴⁵

K podmínce v článku 11, potřeby zákona pro vyvlastnění, se taktéž nepřímo váže článek 2 odst. 2, na základě něhož může stát vykonávat svou veřejnou moc pouze v případech *secundum et intra legem*, a to takovým způsobem, který stanoví zákon.⁴⁶

Posledním ustanovením, které bych rád zmínil, je článek 4 odst. 1 a 2.

V prvním odstavci omezuje práva subjektu nesoucího veřejnou moc ukládat povinnosti. Opět stanovuje podmínku *secundum et intra legem* a zároveň zdůrazňuje, že musí být zachována základní lidská práva a svobody.

V druhém odstavci dochází k omezení způsobu, jakým může dojít k upravení mezi lidských práv a svobod. Tedy to, že tak může být učiněno pouze zákonem.⁴⁷

⁴³ Deklarace práv lidských a občanských, čl. XVII

⁴⁴ Zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, čl. 11 odst. 4

⁴⁵ Zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, čl. 11 odst. 4

⁴⁶ Zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, čl. 2 odst. 2

⁴⁷ Zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, čl. 4 odst. 1 a 2

4. 3. 3. Zákonná úprava vyvlastnění

Z výše uvedené úpravy v Listině vyplývá, že hlavními právními předpisy pro uplatňování a výkon institutu vyvlastnění jsou zákony. Již jsem uvedl, že chybí ucelená kodifikace právních předpisů upravujících vyvlastnění.

Obecnou úpravu nalezneme tedy v občanském zákoníku, který v dílu 3, zabývajícím se vlastnictvím, věnoval několikero paragrafů právě institutu vlastnictví.

§1037: Ve stavu nouze nebo v naléhavém veřejném zájmu lze na nezbytnou dobu a v nezbytné míře použít vlastnickou věc, pokud účelu nelze dosáhnout jinak.

Zde občanský zákoník předvídá omezení vlastnického práva v případě, že vláda vyhlásila nouzový stav, jako mimořádný stav dle ústavního zákona 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, dle čl. 5 odst. 1. Článek dává prostor vládě, která může v případě živelných pohrom, ekologických či průmyslových havárií vyhlásit nouzový stav. Může takto učinit i v jiných případech, kdy hrozí takové nebezpečí, že jsou ve značném rozsahu ohroženy životy, zdraví nebo majetek anebo bezpečnost České republiky.

Nebo že nastala situace naléhavého veřejného zájmu, tedy že nastal důvod k vyloučení odkladného účinku:

§1038: Ve veřejném zájmu, který nelze uspokojit jinak, a jen na základě zákona lze vlastnické právo omezit nebo věc vyvlastnit.

Tento paragraf opět vymezuje podmínku, jež je uvedena už v samotné Listině, že k vyvlastnění může dojít pouze na základě existence veřejného zájmu a zákona. Zároveň zde ale vymezuje i další podmínku, která je nezbytná pro legální vyvlastnění. Je jí subsidiarita. K vyvlastnění může dojít pouze tehdy, není-li možné požadovaného stavu dosáhnout jiným způsobem. Vyjadřuje tedy, že se jedná o institut „ultima ratio“.

§1039: (1) Za omezení vlastnického práva nebo vyvlastnění věci náleží vlastníkovu plná náhrada odpovídající míře, v jaké byl jeho majetek těmito opatřeními dotčen.

(2) Náhrada se poskytuje v penězích. Lze ji však poskytnout i jiným způsobem, pokud si to strany ujednají.

V občanském zákoníku dochází ke zpřesnění podmínky náhrady, která má být v odpovídající míře a v penězích, nedohodnou-li se strany jinak. Je zde tedy dána

dispozice účastníkům k tomu, upravit svůj vztah vzájemnou dohodou o podobě náhrady za vyvlastňovaný majetek. K tomu, aby došlo k náhradě jinou formou než penězi je nutný oboustranný konsensus. Nedojde-li k němu, má vlastník vyvlastňované věci právní nárok pouze na náhradu v penězích.

Poslední zmínkou občanského zákoníku o institutu vyvlastnění je ustanovení, které zeslabuje působnost §1142 o nemožném rozdělení věci, kde stanovuje výjimku pro rozdělení, bylo-li rozděleno za účelem vyvlastnění.⁴⁸

Další obecným právním předpisem vztahujícím se k vyvlastnění, přesněji k vyvlastňovacímu řízení je správní řád, který pro vyvlastňovací řízení, jež je zvláštní formou správního řízení⁴⁹, působí jako *lex generalis*. *Lex specialis* je pro vyvlastňovací řízení samotný vyvlastňovací zákon.⁵⁰ Tento právní předpis, jak už jeho název napovídá, je základním právním předpisem upravujícím konkrétní podobu institutu vyvlastnění, jeho aplikace, zrušení a projednání před soudem.

Vedle tohoto zákona ještě existuje celá řada dalších zákonů řešících účel vyvlastnění. A to jsou zejména:

- Stavební zákon
- Zákon o zajišťování ochrany České republiky
- Horní zákon
- Lázeňský zákon
- Vodní zákon
- Zákon o drahách
- Zákon o státní památkové péči
- Zákon o elektronických komunikacích

⁴⁸ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, §1142 odst. 2

⁴⁹ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

⁵⁰ Zákon 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)

- Zákon o pozemních komunikacích

- Zákon o ochraně přírody a krajiny

Vyvlastňovacímu zákonu, jako meritornímu právnímu předpisu poskytujícímu jeho nejcelistvější a nejpodrobnější úpravu, společně s výše uvedenými zákony upravujícími účel vyvlastnění, budu věnovat zvláštní prostor v části práce zabývající se analýzou podmínky existence zákona, na základě kterého má dojít k vyvlastnění.

5. Podmínky vyvlastnění

5. 1. Náhrada

Náhrada je dle čl. 11 Listiny jedním ze základních složek vyvlastnění.⁵¹ Tento přístup není žádnou novinkou a toto bylo zakotveno již ve zmiňované francouzské Deklaraci práv lidských a občanských z konce 18. století. I u nás tomu tak zůstalo. Náhrada jako esenciální složka vyvlastnění.⁵²

Do přijetí zmiňovaného zákona o vyvlastnění byla problematika náhrady upravena zvláštní vyhláškou federálního ministerstva financí č. 122/1984 Sb., o náhradách při vyvlastnění prostorů, staveb a práv k nim.

Tato vyhláška upravovala způsob, jakým se stanoví výše náhrady za vyvlastnění pozemků, porostů, staveb a práv k nim. Upravovala i subjekty, kdy jako vyvlastnitelé uvedla stát a jako vyvlastňované občany, nestátní socialistické organizace a organizace nesocialistické.⁵³

Oproti pozdější právní úpravě tato vyhláška specifickěji uváděla, za co přesně se náhrada poskytuje.

Podle této vyhlášky se náhrada poskytoval za⁵⁴:

- 1) obytné domy, stavby pro individuální rekreaci, garáže, ploty, studně, ostatní stavby, venkovní úpravy, nedokončené stavby, pozemky a porosty;
- 2) odnětí, popřípadě omezení práva osobního užívání pozemku
- 3) zrušení, popřípadě omezení nebo zřízení práva odpovídajícího věcnému břemenu k pozemkům, stavbám a porostům.

Stejně tak jako úprava pozdější tato vyhláška pro stanovení výše náhrady předmětu vyvlastnění odkazovala na zvláštní platný cenový předpis, a to konkrétně vyhlášku

⁵¹ Srov. Konfiskace

⁵² Srov. Hoetzel, J.: *Vyvlastnění. Slovník veřejného práva československého. Svazek V. Praha: Eurolex Bohemia, 2000 (reprint původního vydání z roku 1948). Str. 498*

⁵³ Zákon 122/1984 Sb., o náhradách při vyvlastnění prostorů, staveb a práv k nim. §1 odst. 1

⁵⁴ Zákon 122/1984 Sb., o náhradách při vyvlastnění prostorů, staveb a práv k nim. §1 odst. 2

Českého cenového úřadu č. 128/1984 Sb. a vyhlášku Slovenského cenového úřadu č. 129/1984 Sb.

Změny tato úprava dostála v roce 2006 s přijetím zákona o vyvlastnění, který tuto vyhlášku zrušil.

Tento zákon zachoval podobný model úpravy problematiky náhrady:⁵⁵

Náhradu přiznával ve výši obvyklé ceny pozemku nebo stavby. Dále taktéž přiznával náhradu za jejich příslušenství, došlo-li k odnětí vlastnického práva k nim.

V případě věcného břemene byla náhrada ve výši ceny práva odpovídajícího věcnému břemenu, pokud došlo k omezení vlastnického práva k pozemku či stavbě zřízením věcného břemene anebo došlo-li k odnětí nebo omezení práva odpovídajícího věcnému břemenu

Stanovuje zde klíčový pojem obvyklá cena.

Pro její určení odkazuje na zvláštní právní, kterým je v tomto případě zákon o oceňování majetku. Ten stanovuje, že obvyklou cenou se rozumí „...*cena, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění.*“⁵⁶

Dále zákon v tomto ustanovení upravuje, že pro určení výše obvyklé ceny je nutné přihlížet ke všem okolnostem, které mají na takovou cenu vliv. Uvádí také některé výjimky z této povinnosti, kterými je například vliv zvláštní oblíby⁵⁷ popřípadě osobní poměry prodávajícího a kupujícího.⁵⁸

Výraznou změnou oproti předchozí úpravě náhrady je odstavec 2 probíraného §10, jenž přiznává vyvlastňovanému právní nárok na náhradu stěhovacích nákladů, nákladů spojených se změnou místa podnikání a dalších relevantních nákladů, které byly vyvlastňovaným účelně vynaloženy v souvislosti se samotným vyvlastněním.⁵⁹

⁵⁵ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §10 odst. 1

⁵⁶ Zákon 151/1997 Sb., o oceňování majetku, §2 odst. 1

⁵⁷ Zákon 151/1997 Sb., o oceňování majetku, §2 odst. 1

⁵⁸ Zákon 151/1997 Sb., o oceňování majetku, §2 odst. 1

⁵⁹ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §10 odst. 1

Přiznává tak navíc k obvyklé ceně i náhradu nákladů vzniklých vyvlastňovanému. Nutno podotknout, že další změnu, dle mého názoru nepříliš významnou, úprava náhrady, a tedy i samotný vyvlastňovací zákon, dostály zákonem 40/2012 Sb. s účinností od 1. 1. 2014, který k §10 přidal odstavce 4 a 5. V těchto odstavcích je nově upravena situace, je-li náhrada stanovena na základě ocenění. Dále ukládá povinnost stanovovat náhradu podle skutečného stavu ke dni podání žádosti o vyvlastnění.

Lze tedy shrnout, že náhrada musí:⁶⁰

- Vyrovnat vzniklou majetkovou újmu⁶¹
- Být spravedlivá
- Být přiměřená

Pod spravedlností a přiměřeností si osobně představuji to, že vyvlastňovaný, srovná-li stav před vyvlastněním a po něm, by měl shledat, že mu tento zásah státní moci ve výsledku nezpůsobil žádnou škodu. Z ekonomického aspektu by toto bylo možné vyjádřit tak, že hodnota jeho aktiv před vyvlastněním a po něm zůstala stejná.

Toto koresponduje i se situací, že se vyvlastňovaný s vyvlastnitelem dohodnou na jiné formě náhrady dle §11 zákona o vyvlastnění. Tedy na poskytnutí jiné stavby či pozemku. Ač je tam společný konsensus, i tak toto ustanovení výslovně uvádí, že „*právo na vyrovnání rozdílu v ceně vyvlastněného pozemku nebo stavby a náhradního pozemku nebo stavby není dotčeno.*“⁶² Dochází tedy k potvrzení smyslu náhrady, že vyvlastňovanému by neměla ve výsledku vzniknout majetková újma.

⁶⁰ JANDERKA, Karel. *Zákon o vyvlastnění: poznámkové vydání*. Praha: Linde Praha, 2009, 151 p. ISBN 978-807-2017-744.

⁶¹ Viz Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §10 odst. 3

⁶² Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §11

5. 2. Veřejný zájem

Vedle náhrady je to další ze základních ústavně zakotvených podmínek pro využití institutu vyvlastnění. Jak jsem již nastínil při základní definici pojmů v kapitole v úvodu mé práce. Veřejný zájem je zcela jistě známý pojem široké veřejnosti. Každý má určitý názor a představu, co se pod tímto pojmem skrývá.

Ale vymezit tento pojem a získat tak ucelenou představu, co se pod tímto pojmem skrývá, je velice obtížné a již dlouhá léta tato otázka vyvolává bouřlivou diskuzi v odborných kruzích.

Veřejný zájem je tedy jeden z neurčitých právních pojmů. Tj. pojmů, „jejichž obsah nelze přesně jevově vymezit a dostatečně právně definovat. Jejich aplikace vždy závisí na odborném posouzení v každém jednotlivém případě. Zákonodárce vytváří veřejné správě prostor, aby zhodnotila, zda konkrétní situace patří do rozsahu určitého N.; současně však dbá na to, aby v zákonech byly alespoň uvedeny některé charakteristické znaky N., popř. umožňuje tak učinit v prováděcím předpise“⁶³

Je zde tedy dán pomocí tohoto neurčitého právního pojmu prostor k posouzení situace v daném případě.⁶⁴ Ze zásady enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí⁶⁵ lze říci, že v případě, je-li užit zákonodárcem neurčitý právní pojem, jakým je právě i veřejný zájem, je správní orgán aplikující takovouto právní normu povinen jej vykládat v mezích stanovených právním předpisem s přihlédnutím ke skutkovým okolnostem konkrétního případu.

Najít ale takové meze, které by alespoň částečně vymezovaly pojem veřejný zájem v našem právním řádu, je nadlidský úkol. Proto pro alespoň částečné vymezení tohoto pojmu je třeba hledat mimo právní předpisy.

⁶³ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. dostupné z www.beck-online.cz

⁶⁴ Srov. Správní uvážení. Dostupné z HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. dostupné z www.beck-online.cz

⁶⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. Právní učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0177-5.

Již J. Hoetzel rozlišoval veřejný zájem na prostý a kvalifikovaný⁶⁶. V moderním pojetí se spíše hledí na veřejný zájem v souvislosti se zájmem soukromým.

„Veřejný zájem, druh zájmu, který je obecně prospěšný (zejména zájem státu či jiné veřejnoprávní korporace), opak čistě soukromého zájmu.“⁶⁷

Taktéž i ústavní soud se zabýval problematikou veřejného zájmu:

„Nelze totiž přehlédnout, že ne každý kolektivní zájem lze označit za veřejný zájem společnosti na zachování neoprávněné stavby. V této souvislosti je možno dovodit, že pojem „veřejný zájem“ je třeba chápat jako takový zájem, který by bylo možno označit za obecný či obecně prospěšný zájem“⁶⁸

Dle mého názoru, z výše napsaných řádků, definice neurčitého právního pojmu, vymezení veřejného zájmu a celkově z podstaty a smyslu takového instrumentu sloužící k poskytnutí prostoru správnímu orgánu pro posouzení věci v rámci konkrétního případu, naprosto jednoznačně vyplývá, že jej není žádoucí definovat v zákoně. Už vůbec nemluvě o tom, že by se přímo v nějakém právním předpise explicitně stanovilo, že určité jednání apod. je ve veřejném zájmu.

Tento názor poměrně dlouhou dobu bohužel zákonodárce nesdílel a objevilo se několikero právních předpisů, které s takovýmto ustanovením úspěšně prošlo legislativním procesem. Zcela přirozeně se pak pro rozpor s ústavním pořádkem jimi nakonec zabýval i ústavní soud.

Za všechny bych jmenoval dva takové pokusy, ke kterým se následně i vážou nálezy ústavního soudu.

⁶⁶ Hoetzel, J.: *Zájmy veřejné. . Slovník veřejného práva československého. Svazek V.1948. Str. 577-578*

⁶⁷ Srov. HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. dostupné z www.beck-online.cz s Průcha, P.: *Základní pojmy a instituty správního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. str. 355. s HAYEK, Friedrich August von. *Právo, zákonodárství a svoboda: nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*. V českém jazyce vyd. 3., V nakl. Prostor 1. Překlad Tomáš Ježek. Praha: Prostor, 2011, 556 s. Obzor (Prostor), sv. 80. ISBN 978-807-2602-537.

⁶⁸ Nález ÚS Sp. Zn. 198/95

a) Zákon 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, který ve svém textu uváděl, že rozvoj a modernizace staveb v souvislosti s vodní cestou říčního toku Labe od určitého úseku až k hranici se Spolkovou republikou Německo, společně s vodním tokem Vltava, opět ve vymezeném úseku, je ve veřejném zájmu.⁶⁹

b) Zákon 544/2005 Sb., o výstavbě vzletové a přistávací dráhy 06R – 24L letiště Praha – Ruzyně v podobném duchu uváděl, že výstavba vzletové a přistávací dráhy s označením 06R-24L letiště Praha Ruzyně a staveb souvisejících s ní, které svým umístěním odpovídá platnému územnímu plánu města Prahy a platnému územnímu plánu přilehlých obcí, je ve veřejném zájmu.⁷⁰

⁶⁹ Zákon 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, §3a účinný do 28.8.2005

⁷⁰ Zákon o výstavbě vzletové a přistávací dráhy 06R – 24L letiště Praha Ruzyně. In: Sbírka zákonů. 2005, č. 544. §1, účinný do 11. 5. 2009

5. 2. 1 Nález ÚS č. 327/2005 Sb.

Tento nález ústavního soudu, vztahující se k zákonu 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, ve svém výroku rozhodl tak, že napadený §3a zrušil s účinností ke dni 29. 8. 2005.

Ústavní soud takto rozhodl na základě návrhu podaným skupinou 18 senátorů, který byl Ústavnímu soudu doručen v roce 2004. Skupina senátorů napadala toto ustanovení zákona pro rozpor s čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 1 a 3 Ústavy České republiky, dále pro rozpor s čl. 11, 35 a 36 Listiny základních práv a svobod a v neposlední řadě pro rozpor s čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně Lidských práv a svobod.

Navrhovatelé tvrdili, že zákonodárce se dopustil překročení svých pravomocí a vložení tohoto ustanovení se dopustil předběžného výkladu o budoucí otázce v individuální věci a narušil tak činnost moci výkonné, která je způsobilá k výkladu neurčitých právních pojmů při jejich aplikaci. Dopustil se tak narušení dělby moci.

Navrhovatelé byli dále toho názoru, že došlo k porušení práva na soudní přezkum, kdy již stanovením toho, co je veřejným zájem, byl znemožněn pozdější soudní přezkum v bodě naplnění veřejného zájmu v konkrétní věci.⁷¹

Ústavní soud požádal o vyjádření jak Poslaneckou sněmovnu, tak Senát. Oba představitelé komor shodně tvrdili, že neshledali žádný rozpor s ústavním pořádkem, a že tento právní předpis byl přijat a vyhlášen v rámci standardního legislativního procesu.

Svůj výrok o zrušení napadeného ustanovení, tedy vyhovění žádosti navrhovatelů, Ústavní soud odůvodnil právě porušením dělby moc dle čl. 2 odst. 1 Ústavy. Nedodržel tedy obecnost právního předpisu, aplikoval neurčitý právní pojem konkrétně a zasáhl tak do dělby moci.

Při narušení dělby moci ÚS odkazoval na svůj dřívější nález 1/2000 Sb. Argument obecnosti právního předpisu ústavní soud opřel o své předchozí nálezy, nález ÚS 55/2000 Sb. a nález ÚS 83/2003 Sb.

⁷¹ Srov. Nález ÚS 1/2000 Sb.

5. 2. 2 Nález ÚS č. 56/2009 USn.

V roce 2008 byl doručen Ústavnímu soudu návrh skupiny senátorů na zrušení zákona 544/2005 Sb., o výstavbě vzletové a přistávací dráhy 06R – 24L letiště Praha – Ruzyně. Navrhovatelé tvrdili, že došlo k porušení čl. 1, čl. 2 odst. 1 a 3, čl. 81 a 90 Ústavy České republiky, dále pak čl. 11 a 36 Listiny základních práv a svobod.

Stejně jak u předchozího nálezu, tak i tohoto byl hlavním důvodem fakt, že dle navrhovatelů došlo k narušení principu dělby moci dle čl. 2 odst. 3 Ústavy, jakožto jednoho ze základních principů demokratického právního státu.

V neposlední řadě také navrhovatelé argumentují, že došlo k narušení jednoho z hlavních rysů tvorby práva mocí zákonodárnou, a to obecnosti právních předpisů. Dle jejich názoru se zákonodárce dopustil vytvoření právního předpisu, který se týká pouze jedné konkrétní stavby a byl přijat za tímto účelem. Domnívají se, že je nepřijatelné vytvářet zákony „ad hoc“ tak, aby zjednodušili provedení stavby tím, že by znesnadnili řádnou činnost orgánům moci výkonné.

Dalším argumentem, který bych rád zmínil, je fakt, že v rámci samotného vyvlastňovacího řízení v souvislosti s umožněním výstavby předmětné vzletové a přistávací dráhy by bylo jakékoliv přezkoumávání náležitosti veřejného zájmu správním orgánem absolutně vyloučeno. Bylo by tak znemožněno porovnání dotčených zájmů soukromých se zájmem veřejným. Navíc již samotný zákon stanovuje, že ve vyvlastňovacím řízení se veřejný zájem prokáže pouze odkazem na tento zákon.

Stejně tak, jako v předchozím případě splavnosti řeky Labe, se k návrhu poslanecká sněmovna vyjádřila tak, že zákon byl přijat standartním způsobem, jehož součástí bylo i zvážení hlediska ústavnosti navrhovaného zákona, a že neshledali návrh zákona protiústavním.

Oproti tomu senát, resp. příslušný výbor, se do velké míry ztotožnil s žádostí navrhovatelů a taktéž shledal v několika bodech návrh zákona jako protiústavní a doporučil jeho zamítnutí.

V bodech argumentu dělby moci a narušení činnosti moci výkonné dal soud za pravdu navrhovatelům, díky čemuž ústavní soud vyhlášením nálezu ve sbírce zrušil zákon 544/2005 Sb., o výstavbě vzletové a přistávací dráhy 06R – 24L letiště Praha – Ruzyně. V odůvodnění argumentoval svým předchozím, a výše uvedeným, nález ohledně splavnosti řeky Labe. A opět důrazně apeloval na zákonodárce, aby se již nepokoušel prosazovat definování neurčitěho právního pojmu, v tomto případě veřejného zájmu, přímo ex lege.

V bodě neústavnosti právního předpisu upravujícího jedinečný případ se ústavní soud s názorem stěžovatelů neztotožnil.

Shrnuto, v obou zmiňovaných nálezech se soudci ústavního soudu shodli na tom, že je nepřijatelné, aby zákonodárce využíval neurčité právní pojmy tak, aby je přímo ex lege aplikoval a znemožnil tak orgánům moci výkonné posoudit věc v konkrétním případě. Dopouští se tak dvou základních pochybení.

Takto vytvořený právní předpis nenaplnuje rysy obecného právního předpisu.

Zároveň se tím dopouští narušení dělby moci, která je zakotvená v čl. 2 odst. 1 Ústavy jako základní rys demokratického právního státu.

5. 3. Zákon

Poslední, třetí, explicitně vyjádřenou a ústavně zakotvenou podmínkou přistoupení k vyvlastnění je zákon. Tedy že k vyvlastnění může dojít pouze na základě zákona.

Lex generalis upravující tuto oblast je, jak jsem již několikrát ve své práci zmínil, zejména v části zabývající se aspektem náhrady újmy vzniklé vyvlastněním, zákon 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě, vyvlastňovací zákon.

Zákony, upravující vyvlastnění, kromě těch nejobecnějších, jakými je Listina či občanský zákoník, lze tedy rozdělit na zákon o vyvlastnění a zákony upravující účel vyvlastnění. Toto rozdělení opírám o ustanovení zákona o vyvlastnění, §1 odst. 1 a §3 odst. 1 věta první:

„...pro dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem..“⁷²

„Vyvlastnění je přípustné jen pro účel vyvlastnění stanovený zvláštním zákonem...“⁷³

To, že je vyvlastňovací zákon obecným zákonem, dále, dle mého názoru, vyplývá i z §1 odst. 2, který říká, že vyvlastnění a vyvlastňovací řízení, které je upraven v zvláštním zákoně, nejsou tímto ustanovením dotčeny.⁷⁴

5. 3. 1. Zákon o vyvlastnění

Lex generalis institutu vyvlastnění. Zákon je rozdělený do devíti částí, z nichž každá logickou posloupností upravuje jednotlivé aspekty vyvlastnění. Některé jednotlivá ustanovení, či jejich části, si však pro správné uchopení institutu vyvlastnění zaslouží zvláštní pozornost.

1. Obecná ustanovení
2. Podmínky vyvlastnění
3. Práva třetích osob
4. Náhrada při vyvlastnění
5. Vyvlastňovací řízení
6. Zrušení vyvlastnění
7. Projednání vyvlastnění v řízení před soudem
8. Společná, přechodná a závěrečná ustanovení

⁷² Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §1 odst. 1

⁷³ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §3 odst. 1

⁷⁴ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §1 odst. 2

9. Účinnost.

Ad 1)

V §1 zákon obecně vymezuje jeho předmět úpravy a podmínky, jež upravuje. Zákon, jak již vyplývá z jeho názvu, upravuje omezení či odnětí vlastnického práva k nemovitostem.⁷⁵

V §2 je pomocí vyvlastňovacího řízení vyjádřena obecnost tohoto zákona a předpokládána i jiná úprava zvláštními zákony⁷⁶, které budou mít při aplikaci přednost. Jde tedy o vyjádření zásady Lex specialis derogat legi generali.⁷⁷

Ad 2)

Explicitně vyjádřené podmínky v Listině, které tvoří základní rámec vyvlastnění, v této části zákon dále rozvádí. Kromě §1038 věty první občanského zákoníku je i zde negativním vymezením vyjádřena subsidiarita institutu.

„Vyvlastnění není přípustné, je-li možno práva k pozemku nebo stavbě potřebná pro uskutečnění účelu vyvlastnění získat dohodou nebo jiným způsobem“⁷⁸

Z tohoto ustanovení tedy lze dovodit, že se jedná o institut ultima ratio.⁷⁹

Vedle této zásady je v následujícím ustanovení vyjádřena zásada proporcionality.

„Vyvlastnění lze provést jen v takovém rozsahu, který je nezbytný k dosažení účelu vyvlastnění.“⁸⁰

V §5 je stanovena povinnost vyvlastňovateli předložit vyvlastňovanému návrh smlouvy o přechodu práv k předmětu potencionálního vyvlastnění. Je stanovena zvláštní lhůta 90 dnů, která počíná běžet ode dne následujícího po dni, ve kterém byl návrh doručen vyvlastňovanému.

K náležitostem takového návrhu patří znalecký posudek, na základě kterého je stanovena výše ceny za získání potřebných práv a informace o účelu vyvlastnění, tedy za jakým účelem je nutné získání příslušných práv.

Fakultativními náležitostmi návrhu jsou v případě části pozemku též geodetický plán, který přesně vymezuje, o kterou část se jedná.

Právo, které by bylo získáno uzavřením takovéto smlouvy, je nezbytné uplatnit do 3 let, jinak bude založeno právo vyvlastňovaného na navrácení převedených práv.

⁷⁵ Z teorie se tedy používá širší vymezení pojmu vyvlastnění, tedy zahrnuje nejen přechod vlastnického práva, ale i jeho pouhé omezení. Viz. kapitola práce „Vymezení pojmů“

⁷⁶ Zákon 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky

⁷⁷ Z KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0177-5.

⁷⁸ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §3 odst. 1

⁷⁹ Srov. princip *ultima ratio* v trestním právu, §12 odst. 4 zákona 40/2009 Sb., trestního zákona

⁸⁰ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §4 odst. 1

Ad 3)

Úprava práv 3. osob je v tomto zákoně pojata negativním vymezením. Tedy že vyvlastnění zanikají všechna práva 3. osob k vyvlastňovanému pozemku či stavbě.

„Vyvlastněním spočívajícím v odnětí vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě zanikají všechna práva třetích osob k vyvlastněnému pozemku nebo stavbě, není-li dále stanoveno jinak.“⁸¹

V §7 a 8 zákon určuje, která práva spojená s předmětem vyvlastnění nezanikají.

Prvním případem, kdy práva nezanikají, je nájem bytu, nebytového prostoru⁸², stavby či pozemku. Výjimkou je situace, kdy účel vyvlastnění již nadále neumožňuje trvání a výkon nájemního práva. Tím je založen důvod k výpovědi z nájmu.

Druhým případem je situace, kdy je k předmětu vyvlastnění zřízeno věcné břemeno, jehož existence je nezbytná k naplnění veřejného zájmu, k němuž bylo zřízeno.

Ad 4)

Část upravující náhradu je již rozebrána v kapitole 5. 1. této práce.

Ad 5)

Upravuje vyvlastňovací řízení dle tohoto zákona. Nedotýká se a ani nevylučuje úpravu vyvlastňovacího řízení zvláštním zákonem. Zároveň k této úpravě subsidiárně působí správní řád.

Subjektem, a tedy i nositelem veřejné moci, kterému je dána pravomoc rozhodovat ve věci a vést vyvlastňovací řízení je **vyvlastňovací úřad**. Dle §15 se jedná o:

- a) obecní úřad obce s rozšířenou působností
- b) magistrát hlavního města Prahy
- c) magistrát územně členěného statutárního města

V tomto ustanovení je taktéž vyloučené přenesení působnosti zastupitelstvem, pomocí statutu, na městskou část.

Orgány územně samosprávních celků vykonávají vyvlastňovací řízení v rámci přenesené působnosti. Z toho vyplývá, že jednají jménem státu, na jeho účet a že dozor nad takovýmto výkonem vykonává příslušný krajský úřad.⁸³

⁸¹ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §6

⁸² Srov. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zavádí na místo „nebytového prostoru“ pojem „prostory sloužící k podnikání“.

⁸³ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

Příslušnost vyvlastňovacího úřadu je upravena v §16. Ten stanovuje, že obecně příslušným vyvlastňovacím úřadem je ten úřad, v jehož obvodu se nachází předmět vyvlastnění.

V případě, že by se předmět nacházel na území obvodů více vyvlastňovacích úřadů, pak rozhodne usnesením nejbližší nadřízený orgán.

Dále, a myslím si zcela logicky a správně, jsou upraveny výjimky pro stanovení příslušnosti sloužící k vyvarování se střetu zájmu. Tedy je-li vyvlastňovaným či vyvlastnitelem obec, jejíž vyvlastňovací úřad by byl k rozhodování příslušný, pak krajský úřad usnesením určí jiný úřad ze svého obvodu k rozhodování ve věci. Totéž platí i v případě krajského úřadu jako odvolacího orgánu.

Účastníci řízení jsou taxativně vymezeni takto: ⁸⁴

- a) vyvlastnitel
- b) vyvlastňovaný
- c) zástavní a pozástavní věřitel
- d) osoby oprávněné z práva odpovídajícího věcnému břemenu

Jako další možné účastníky ustanovení uvádí oprávněného ze zajišťovacího převodu práva, dále účastníci dědického řízení, do něhož spadá předmět vyvlastnění. Posledním možným účastníkem je opatrovník, který by byl úřadem stanoven k zastupování zájmů neznámého nebo nedosažitelného účastníka.

Zahájení řízení je možné pouze na návrh vyvlastnítele. ⁸⁵

Náležitosti takové žádosti jsou v tomto zákonu stanoveny pomocí odkazu na obecné náležitosti podání žádosti v rámci správní řízení ⁸⁶ a posléze demonstrativním výčtem některých speciálních náležitostí spojených konkrétně s vyvlastňovacím řízením, tedy zejména ⁸⁷:

- a) označení pozemku nebo stavby, jichž se vyvlastnění týká, a práv třetích osob na nich vázoucích,
- b) doložení skutečností nasvědčujících tomu, že byly splněny podmínky pro vyvlastnění (§ 3 až 5),
- c) údaj o tom, jakého vyvlastnění se vyvlastnitel domáhá,
- d) údaj o tom, v jaké lhůtě a jakým způsobem vyvlastnitel zahájí uskutečňování účelu vyvlastnění.

Dalšími přílohami mohou být znalecké posudky, byly-li opatřeny, katastrální mapy, územní rozhodnutí či dohody o rozdělení náhrady mezi dotčené osoby.

⁸⁴ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §17 odst. 1

⁸⁵ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §18 odst. 1

⁸⁶ Zákon 500/2004 Sb., správní řád, §45

⁸⁷ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §18 odst. 2

Po zahájení řízení,⁸⁸ které je zahájeno doručením návrhu, vyvlastňovací úřad písemně uvědomí účastníky řízení a taktéž příslušný katastrální úřad, který na základě toho zanese do Katastru nemovitostí ČR poznámku o zahájení vyvlastňovacího řízení.

Okamžikem doručení je vlastníkovi založena povinnost zdržet se nakládání s předmětným majetkem spočívajícím v jeho zcizování či zatěžování.

Za takovéto omezení přísluší vlastníkovi náhrada v prokázané výši újmy.

Jako **povinnost vyvlastňovaného** zákon ukládá prokázat náhradu nákladů vzniklých dle §10 odst. 2 zákona.⁸⁹

Jisté specifikum u vyvlastňovacího řízení spatřuji v tom, že oproti obecným správním řízením, která proběhnou bez nařízení ústního jednání, je u tohoto typu řízení stanovena povinnost ústního jednání.⁹⁰

Ústní jednání⁹¹ může být nařízeno pouze tak, aby o tom účastníci byli informováni nejméně 30 dní předem. Dále pak je stanovena povinnost tvrzení a označení důkazů nejpozději do zahájení ústního jednání.⁹²

Z §23 zákona můžeme celkem logicky vyvodit, že i na vyvlastňovací řízení se vztahují překážky litispendence a rei iudicate.⁹³ Dojde-li k zastavení řízení z vůle žadatele zpětvzetím žádosti, je povinen nahradit vyvlastňovanému vzniklou újmu. Rozhodne-li úřad o zastavení řízení, bez zbytečného odkladu informuje příslušný katastrální úřad, který vymaže poznámku o zahájení vyvlastňovacího řízení z Katastru nemovitostí ČR.

Rozhodnutí⁹⁴ v řízení může mít dvě podoby.

Nebylo-li v řízení spolehlivě prokázány podmínky pro řádné vyvlastnění, vyvlastňovací úřad rozhodne o zamítnutí žádosti vyvlastnítele. O svém rozhodnutí vyrozumí katastrální úřad tak, aby bezodkladně po nabytí právní moci rozhodnutí poznámku odstranil. Obdobně se použije i ustanovení o náhradě škody po zamítavém rozhodnutí dle výš uvedeného §23 zákona.

⁸⁸ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §19

⁸⁹ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §21

⁹⁰ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

⁹¹ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §22

⁹² Srov. *zásada koncentrace*, KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0177-5.

⁹³ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0177-5.

⁹⁴ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §24 a 25

Pokud dospěje k závěru, že jsou podmínky pro vyvlastnění splněny, rozhodne jednotlivými výroky o vyvlastnění práv k pozemku nebo stavbě.

Rozhodne tedy alternativně o: 95

1. Zrušení nebo omezení práva odpovídajícího věcnému břemenu k pozemku nebo ke stavbě, jichž se vyvlastnění týká.
2. Omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě zřízením věcného břemene ve prospěch vyvlastnítele a vymezí jeho obsah.
3. Odnětí vlastnického práva vyvlastňovaného k pozemku nebo ke stavbě a o jeho přechodu na vyvlastnítele.

Taktéž rozhodne, vyžaduje-li to ochrana veřejného zájmu, která práva, jež jsou spojená s pozemkem, stavbou nebo jejich částí, spolu s vyvlastněním nezanikají.

Rovněž stanoví lhůtu vyvlastniteli, ve které je povinen zahájit uskutečňování účelu vyvlastnění. Tato lhůta je omezena nejvyšší přípustnou délkou, která činí dva roky od právní moci vyvlastňovacího titulu.

Dále rozhodne jednotlivými výroky o náhradě škody, zde zejména kumulativními výroky, následujícím způsobem:⁹⁶

- 1) Stanoví výši náhrady pro vyvlastňovaného a oprávněného z věcného břemene, jejichž práva vyvlastněním zanikají. Dále uloží vyvlastniteli povinnost, aby jim náhrady zaplatil ve lhůtě, která nesmí být delší než 60 dnů od právní moci vyvlastňovacího titulu,
- 2) Dojde-li k dohodě podle § 11, specifikuje, jaký pozemek nebo stavba přechází do vlastnictví vyvlastňovaného: Je-li to potřeba, rozhodne též o vyrovnání rozdílu v ceně vyvlastněného pozemku nebo stavby a náhradního pozemku nebo stavby podle oceňovacího předpisu účinného v době vyvlastnění, včetně lhůty k poskytnutí plnění, která nesmí být delší než 60 dnů od právní moci vyvlastňovacího titulu.
- 3) Určí část, kterou je z náhrady vyvlastnitel povinen postoupit zástavnímu věřiteli, podzástavnímu věřiteli nebo oprávněnému ze zajišťovacího převodu práva na úhradu splatných zajištěných pohledávek, pokud byla předložena dohoda, jinak uloží vyvlastniteli, aby náhradu za vyvlastnění složil do úschovy u příslušného soudu.
- 4) Nařídí vyvlastniteli, aby nahradil vyvlastňovanému jím vynaložené náklady na vyhotovení znaleckého posudku. K tomu také určí lhůtu, která nesmí být delší než 60 dnů od právní moci rozhodnutí.

⁹⁵ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §24 odst. 3

⁹⁶ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §24 odst. 4

Rozhodnutí nepostačuje vyhlásit ústně, ale musí být doručeno všem účastníkům. Ze správního řádu lze odvodit, jaké další náležitosti jsou nezbytné. Je to zejména poučení o opravných prostředcích, které je, vč. opravných prostředků, standardní náležitostí rozhodnutí ve správním řízení.⁹⁷

Ad 6)

K zrušení vyvlastnění dochází pouze na žádost vyvlastňovaného. Právní nárok vyvlastňovaného na zrušení vyvlastnění zakládá řádné neuhrazení náhrady vyvlastnitelem, nevyužití práv založených ve stanovené lhůtě, nebo zrušení územního rozhodnutí, kterým byl založen účel vyvlastnění.⁹⁸

Na základě těchto skutečností vydá úřad rozhodnutí o zrušení. Po nabytí právní moci rozhodnutí mají obě strany povinnost postupovat tak, aby došlo k narovnání jejich právních vztahů v předešlý stav.

Právo na náhradu škody a jiné újmy vyvlastňovaného vzniklé v souvislosti s vyvlastňovacím řízením výše uvedeným není dotčeno.⁹⁹

Ad 7)

Dle teorie správního práva, stejně tak i v tomto zákoně, náleží přezkum rozhodnutí správního orgánu v rámci správního řízení do kompetence správního soudnictví. Konkrétně tedy pomocí žaloby proti rozhodnutí správního orgánu.¹⁰⁰

Oproti tomu výroky o náhradě škody patří do kompetence občanskoprávních soudů. Toto rozdělení prostupuje celým našim správním právem.¹⁰¹

Myslím si, že ačkoliv argument pro takové rozdělení, kterým je soukromoprávní povaha náhrady škody, je silný, tak jej převažuje fakt, že škoda byla způsobena orgánem veřejné správy při jejím výkonu, a tak by podle mě by bylo příhodnější svěřit tuto kompetenci taktéž do rukou správních soudů.

Ad 8)

Ustanovení omezující doručování veřejnou vyhláškou, jsou-li účastníci známi a stanovení subsidiárního pramenu práva, občanského soudního řádu, pro řízení před soudem, jehož předmětem je vyvlastnění.¹⁰²

⁹⁷ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

⁹⁸ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §26

⁹⁹ Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §27

¹⁰⁰ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

¹⁰¹ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543.

¹⁰² Zákon 184/2006 Sb., o vyvlastnění, §29 a násl.

Ad 9)

Víceméně již formální ustanovení doprovázející přijetí nového právního předpisu, upravující zejména

5. 3. 2. Stavební zákon

Stavební zákon, dříve jeden ze stěžejních právních předpisů upravujících vyvlastnění, byl s přijetím zákona o vyvlastnění v této oblasti poněkud okleštěn.¹⁰³

„Řízení o vyvlastnění práv k pozemkům a stavbám, příslušnost k jeho vedení a podmínky vyvlastnění upravuje zvláštní právní předpis“¹⁰⁴

Jak tedy vyplývá z výše uvedeného odstavce, část stavebního zákona, která se věnovala procesní problematice, byla nahrazena zvláštním předpisem (*pozn. autora: zákonem o vyvlastnění*). Byly tedy ponechány pouze účely vyvlastnění.

Ze stavebního zákona se přímo vyvlastnění věnuje tedy pouze jediný paragraf, a to §170.

Zákon stanovuje kumulativní splnění podmínek pro odejmutí nebo omezení vlastnických práv k pozemkům a stavbám, a to na vymezení ve vydané územně plánovací dokumentaci a na:

„a) veřejně prospěšnou stavbu dopravní a technické infrastruktury, včetně plochy nezbytné k zajištění její výstavby a řádného užívání pro stanovený účel,

b) veřejně prospěšné opatření, a to snižování ohrožení v území povodněmi a jinými přírodními katastrofami, zvyšování retenčních schopností území, založení prvků územního systému ekologické stability a ochranu archeologického dědictví,

c) stavby a opatření k zajišťování obrany a bezpečnosti státu,

d) asanaci (ozdravění) území.“¹⁰⁵

Je důležité vymezení pojmu územně plánovací dokumentace, kterou již v úvodních ustanoveních zákonodárce vymezil na zásady územního rozvoje, územní plán a regulační plán.¹⁰⁶

¹⁰³ Srov. Zákon 50/1976 Sb., stavební zákon, přes JANDERKA, Karel. *Zákon o vyvlastnění: poznámkové vydání*. Praha: Linde Praha, 2009, 151 p. ISBN 978-807-2017-744. s 95 s PLOS, Jiří. *Stavební zákon s komentářem pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 769 s., [30] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-247-3865-9. s 178

¹⁰⁴ Zákon 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním úřadu (stavební zákon), §170 odst. 3

¹⁰⁵ Zákon 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním úřadu (stavební zákon), §170 odst. 1

¹⁰⁶ Zákon 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním úřadu (stavební zákon), §2 odst. 1 písm. n

Zákon také umožňuje omezení či odnětí práv k pozemku (*pozn. autora: proti předchozímu ustanovení lze toto aplikovat pouze na pozemky*) v případě, že je toto nezbytné pro přístup, řádné užívání stavby nebo příjezd ke stavbě nebo pozemku.¹⁰⁷

5. 3. 3. Zákon o zajišťování ochrany České republiky

Oproti stavebnímu zákonu se tento zvláštní předpis věnuje vyvlastnění podrobněji ve více ustanoveních. Věnuje se podrobně odlišností vyvlastňovacího řízení za válečného stavu¹⁰⁸ či stavu ohrožení státu¹⁰⁹.

Zákon nejprve v §7a upravuje vztah úřadu obce s rozšířenou působností ve vztahu k zajišťování obrany státu, jeho práva a povinnosti. Účelů vyvlastnění se týká písmen n paragrafu, které stanovuje, že za výše uvedených mimořádných stavů rozhoduje úřad o vyvlastnění ve zkráceném vyvlastňovacím řízení.

Zákon stanovuje, že za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu lze vyvlastnit movitou či nemovitou věc¹¹⁰ a práva k nim, která je nezbytná pro zajišťování obrany státu.¹¹¹

Zákon mimo jiné stanovuje, že požadovaného účelu nelze dosáhnout jinak a vyvlastnění musí být za náhradu. Dochází tak tedy k naplnění ústavně zakotvených podmínek vyvlastnění.

Myslím si, že podmínka veřejného zájmu je zde naplněna už pouhým faktem, že jde o zajišťování obrany státu. Proto, pokud návrhovátelem není ministerstvo obrany, ale jiný správní úřad, je pak nezbytné přiložit k návrhu potvrzení ministerstva obrany o tom, že jde o vyvlastnění věci k zajišťování obrany státu.¹¹²

Zkrácené vyvlastňovací řízení je možné zahájit pouze na návrh správního úřadu¹¹³ a je zahájeno dnem podání na příslušném úřadu obce s rozšířenou působností. Úřad bezodkladně vyrozumí účastníky a stanoví jim lhůtu pro podání vyjádření ne kratší 3 dnů. Ale zároveň samotné rozhodnutí musí být vydáno ve lhůtě 7 dnů od zahájení řízení. Je tedy zcela jasné, že takovouto úpravou je kladen důraz na rychlost řízení, jelikož jeho účel slouží k využití za extrémních situacích, kdy je nezbytné jednat rychle.

¹⁰⁷ Zákon 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním úřadu (stavební zákon), §170 odst. 2

¹⁰⁸ „mimořádný stav vyhlášený parlamentem“ z HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

¹⁰⁹ další „mimořádný stav vyhlášený parlamentem“ z HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

¹¹⁰ Srov. stavební zákon, který upravuje jako účel vyvlastnění pouze věci nemovité.

¹¹¹ Zákon 222/1999 Sb., o zajišťování obrany státu, §45 odst. 1

¹¹² Zákon 222/1999 Sb., o zajišťování obrany státu, §46 odst. 2

¹¹³ Zákon 222/1999 Sb., o zajišťování obrany státu, §46 odst. 1

Vyvlastnění nabývá právní moci po uplynutí lhůty pro odvolání, která je stanovena v délce 15 dnů.¹¹⁴

Na podání návrhu k výplatě náhrady ministerstvu financí vyvlastňovacím úřadem je dána lhůta 6 měsíců od právní moci.¹¹⁵

5. 3. 4. Horní zákon

Horní zákon ve svém textu přímo nehovoří o vyvlastnění, ale přesto se této problematice, respektive účelu vyvlastnění věnuje. Totiž upravuje oprávnění pro účely dobývání výhradního ložiska organizací, „aby zřizovala v hranicích dobývacího prostoru, a pokud je to nutné i mimo něj, stavby a provozní zařízení, které jsou potřebné pro otevírku, přípravu a dobývání výhradního ložiska..“¹¹⁶

Příkladem takovýchto zásahů do vlastnických práv může být současná situace na Mostecku při dobývání uhelných ložisek.

5. 3. 5. Lázeňský zákon

Tento právní předpis upravuje vyvlastnění, podle mého názoru, poněkud odvážněji. A to v tom ohledu, že v §33, omezení vlastnických, práv stanovuje, že vlastnická práva k nemovitostem lze omezit nebo vyvlastnit pouze ve veřejném zájmu. A stanovuje, že pro tyto účely se veřejným zájmem rozumí vyhledávání a ochrana léčebných zdrojů.

Do jisté míry si dle mého názoru pohrává s legální definicí pojmu veřejný zájem. Ale pravdou je, že na rozdíl od napadených ustanovení zákonů¹¹⁷, která přímo explicitně vyjadřovala, co je veřejným zájmem, tak jsou zde stanovené pouze rysy, jaké má v tomto případě veřejný zájem. A tak se domnívám, že toto ustanovení neodporuje ústavnímu pořádku.

Vlastní důvod k omezení či vyvlastnění práv k nemovitosti je dán tímto zákonem v případě, že vlastník předmětné nemovitosti brání:

„a) vyhledávání přírodního léčivého zdroje, lze vlastnická práva k nemovitosti omezit,

b) využívání nebo ochraně přírodního léčivého zdroje a ochraně zdroje přírodní minerální vody, lze vlastnická práva omezit nebo nemovitost vyvlastnit.“¹¹⁸

¹¹⁴ Zákon 222/1999 Sb., o zajišťování obrany státu, §49 a 50

¹¹⁵ Zákon 222/1999 Sb., o zajišťování obrany státu, §51

¹¹⁶ Zákon 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství, §31 odst. 4

¹¹⁷ Viz. kapitola VEŘEJNÝ ZÁJEM této práce.

¹¹⁸ Zákon 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázní a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon), §33 odst. 2

Dále zákon odkazuje pro úpravu samotného řízení, návrhu, příslušnosti vyvlastňovacího úřadu a posléze pro stanovení náhrady odkazuje na zvláštní zákon, kterým se v tomto případě myslí zákon o vyvlastnění.

5. 3. 6. Vodní zákon

Meritorním ustanovením zabývajícím se vyvlastněním je v tomto zákoně §55a, uvádějící že:

„Práva k pozemkům a stavbám, potřebným pro uskutečnění veřejně prospěšných staveb na ochranu před povodněmi, lze odejmout nebo omezit postupem podle zákona o vyvlastnění.“¹¹⁹

Pojem veřejně prospěšných staveb musíme vykládat v souvislosti se stavebním zákonem. Stavební zákon omezuje výklad veřejně prospěšné stavby na infrastrukturu. V rámci vodního zákona tedy dochází k extenzivnímu výkladu a rozšíření pojmu o takové stavby, které slouží k ochraně před povodněmi. Ustanovení o zanesení veřejně prospěšných staveb v územním plánu se užije v obou případech.¹²⁰

K tomuto ustanovení se i váže §68, který již vymezuje konkrétní opatření, veřejně prospěšnou stavbu, sloužící k ochraně před povodněmi.

Touto stavbou jsou území, která jsou určena k rozlivům povodní, které se považují za pozemky pro vzdouvání či akumulaci povrchových vod.¹²¹

V případě, že takovéto pozemky budou užity pro vzdouvání či akumulaci povrchových vod, náleží pak vlastníkovu náhrad odpovídající částce potřebné pro uvedení území do původního stavu plus v případě, že znemožněním řádného užívání vznikla i finanční újma, tak i částka odpovídající doložené výši finanční újmy.¹²²

5. 3. 7. Zákon o drahách

V souvislosti s provozem drážní komunikační sítě mnohdy vyvstává potřeba úprav terénu či zřízení mnoha přidružených staveb a zařízení po jejím obvodu. Na takovéto případy pamatuje zákon o drahách:

„Sítě technického vybavení mohou být umístovány v obvodu železniční dráhy jen na základě písemné smlouvy o zřízení věcného břemene, uzavřené mezi vlastníkem dráhy a vlastníkem sítě technického vybavení, a to za úhradu. Nedojde-li k uzavření smlouvy, lze vlastnická práva omezit jen rozhodnutím speciálního stavebního úřadu. V řízení o omezení vlastnických práv postupuje speciální stavební úřad podle zvláštního zákona.“¹²³

¹¹⁹ Zákon 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), §55a

¹²⁰ Viz. Zákon 183/2006 Sb., stavební zákon

¹²¹ Zákon 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), §68 odst. 1

¹²² Zákon 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), §68 odst. 2 a násl.

¹²³ Zákon 266/1994 Sb., o drahách, §5a

Důležité z toho ustanovení je ponechání povinnosti pokusit se o smluvní řešení účelu vyvlastnění, kterým je v tomto případě zřízení věcného břemena, dle zákona o vyvlastnění. Až poté je možné, taktéž podle zákona, přistoupit k nucenému omezení vlastnických práv.

5. 3. 8. Zákon o státní památkové péči

Pro zajištění ochrany kulturní památky, jejíž vlastník je rozdílný od státu, lze takovouto kulturní památku výjimečně vyvlastnit pro účel na základě tohoto zákona:

„Zanedbává-li vlastník nemovité kulturní památky, která není státním majetkem, trvale své povinnosti a ohrožuje tím její zachování nebo užívá-li kulturní památku v rozporu s jejím kulturně politickým významem, památkovou hodnotou nebo technickým stavem, může se ve společenském zájmu, nedojde-li k dohodě s vlastníkem o jejím prodeji státu, výjimečně kulturní památka na návrh obecního úřadu obce s rozšířenou působností rozhodnutím vyvlastňovacího úřadu vyvlastnit. V případě vyvlastnění nemovité národní kulturní památky zahajuje řízení o vyvlastnění vyvlastňovací úřad na návrh krajského úřadu.“¹²⁴

Je zachována podmínka pokusu o uzavření smlouvy. Okruh navrhovatelů na zahájení vyvlastňovacího řízení je však omezen na příslušný krajský úřad.

5. 3. 9. Zákon o elektronických komunikacích

Stejně tak, jako je tomu v případě vodního zákona, je i v tomto právním předpisu upraven veřejný zájem pomocí vymezení jeho hranic.

„Zajišťování veřejné komunikační sítě, poskytování veřejně dostupné služby elektronických komunikací a zajišťování sítí elektronických komunikací pro účely bezpečnosti státu se uskutečňují ve veřejném zájmu.“¹²⁵

Zákon dále přesně vymezuje účely, pro které lze omezit vlastnická práva, a to pro zřízení zařízení a staveb nezbytných pro zajištění účelu elektronických komunikací. Ty jsou přesně určeny v §104 odst. 1 a 2 zákona.

Nejdůležitějším ustanovením pro vyvlastnění je §104 odst. 4, který stanovuje, že v případě kdy vlastník s podnikatelem neuzavřel smlouvu o smlouvě budoucí ke zřízení věcného břemene nebo pokud prokazatelně podnikatel nemohl s vlastníkem takovouto smlouvu uzavřít pro jeho nedosažitelnost nebo že nebyl znám, pak může podnikatel podat návrh vyvlastňovacímu úřadu na zřízení takového věcného břemene. Poté je podnikatel oprávněn jednat v rozsahu oprávnění, která mu byla takovým rozhodnutím vyvlastňovacího úřadu udělena.

¹²⁴ Zákon 20/1987 Sb., o státní památkové péči, §15

¹²⁵ Zákon 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a změně souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), §7 odst. 2

Za zmínku také stojí explicitní vyjádření podmínky, že omezení vlastnického práva může proběhnout pouze v nezbytném rozsahu pro dosažení účelu vyvlastnění.¹²⁶

5. 3. 10. Zákon o pozemních komunikacích

Účel vyvlastnění je vymezen pro dálnice, silnice či místní komunikace. Nelze tedy vyvlastnit na základě tohoto zákona nemovitost za účelem zřízení účelové komunikace.¹²⁷

„Pro uskutečnění stavby dálnice, silnice nebo místní komunikace lze vlastnické právo ke stavbě, pozemku a zařízení vyvlastnit podle zvláštního právního předpisu. Právo odpovídající věcnému břemenu je právem, které podle zvláštního právního předpisu opravňuje stavebníka ke zřízení požadované stavby na dotčeném pozemku.“¹²⁸

Zvláštním právním předpisem se rozumí vyvlastňovací zákon. Dojde-li k vyvlastnění práv, je stavebník oprávněn jednat pouze v mezích rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu.

„Jestliže byla zřízena stavba dálnice, silnice nebo místní komunikace na cizím pozemku a vlastníku této stavby se prokazatelně nepodařilo dosáhnout majetkoprávního vypořádání s vlastníkem pozemku, je příslušný speciální stavební úřad oprávněn na návrh vlastníka stavby zřídit věcné břemeno, které je nezbytné pro výkon vlastnického práva ke stavbě.“¹²⁹

Ačkoliv je toto ustanovení pro některé autory argumentem, proč se tento zákon neřadí mezi zákony uvádějící účely vyvlastnění¹³⁰, tak se já s tímto názorem neztotožňuji a vzhledem k faktu, že celou dobu se pohybujeme v souvislosti se zákonem o vyvlastnění, tak i tento zákon řadím mezi ty právní předpisy, které upravují účel vyvlastnění.

5. 3. 11. Zákon o ochraně přírody a krajiny

Stejně jako v některých předchozích případech, tak i v tomto právním předpisu jsou vymezeny hranice pojmu veřejný zájem, kterým se v tomto případě rozumí:

„Ochrana přírody a krajiny je veřejným zájmem. Každý je povinen při užívání přírody a krajiny strpět omezení vyplývající z tohoto zákona.“¹³¹

¹²⁶ Zákon 127/2005 Sb., zákon o elektronických komunikacích, §104 odst. 5

¹²⁷ JANDERKA, Karel. *Zákon o vyvlastnění: poznámkové vydání*. Praha: Linde Praha, 2009, 151 p. ISBN 978-807-2017-744. s 105

¹²⁸ Zákon 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, §17 odst. 1

¹²⁹ Zákon 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, §17 odst. 2

¹³⁰ Srov. JANDERKA, Karel. *Zákon o vyvlastnění: poznámkové vydání*. Praha: Linde Praha, 2009, 151 p. ISBN 978-807-2017-744. s 105

¹³¹ Zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, §58

Konkrétní úpravy vyvlastnění se však v tomto zákoně nedočkáme. Nalezneme zde pouze kusou úpravu v podobě odkazu na zvláštní zákon.

„Vyvlastnit nemovitost či práva k ní za účelem ochrany přírody a krajiny lze v případech stanovených zvláštním předpisem.“¹³²

Možným důvodem takovéto úpravy může být skutečnost, že způsobů, jakým může docházet k ochraně přírody je nepřehledné množství, a proto by ani podrobnější úprava nebyla na místě. Rozsáhlost a složitost takové případné úpravy by bylo možné vyvodit z předchozích ustanovení zákona.

¹³² Zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, §60

6. Vyvlastnění v Slovenské republice

Slovenská republika díky naší společné historii, a to nejen za trvání Československa, ale i mnohem dříve, vychází ze stejných právních základů, jako Česká republika. A to nejen z právních, ale i kulturních a sociologických.

Proto je zde vynikající prostor pro komparaci těchto institutů v rámci dvou právních řádů, které vycházely ze stejných základů, ale po rozdělení Československa se každý v různých směrech svou koncepcí odchýlil.

6. 1. Ústavní zakotvení

V rámci české právní úpravy lze, v případě ústavního zakotvení, hovořit pouze o tolikrát zmiňovaném čl. 11 Listiny. Ten tedy určuje základní podmínky vyvlastnění jako veřejný zájem, na základě zákona a za náhradu.

Ve slovenské právní úpravě se setkáváme s totožným ustanovením čl. 11 Listiny základních práv a slobód:

„Vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné len vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za náhradu.“¹³³

Oproti České republice se ale ve slovenské právní úpravě setkáváme i s dalším ustanovením, které se věnuje tomuto institutu:

„Vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.“¹³⁴

V právní úpravě na úrovni ústavních zákonů nalezneme první rozdíl. Slovenská ústava, oproti té české, věnuje vyvlastnění ustanovení, které kromě podmínek veřejného zájmu, zákona a za náhradu přidává ještě podmínku nevyhnutelnosti. Dochází tedy, oproti české úpravě, k přímému ústavnímu zakotvení povahy institutu vyvlastnění *ultima ratio*.¹³⁵

Obě ustanovení slovenské právní úpravy vycházejí přirozeně ze stejného základu, Deklarace práv občanských a lidských, avšak liší se v předvídané míře intenzity zásahu. V tomto ohledu je jednoznačně podrobnější úprava z Ústavy, která rozlišuje vyvlastnění od nuceného omezení vlastnického práva. Tedy přechod vlastnického práva od omezení.

¹³³ Zákon 23/1991 Zb., Listina základních práv a slobód, čl. 11

¹³⁴ Zákon 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, čl. 20 odst. 4

¹³⁵ Srov. Zákon 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 11

Této problematice se taktéž věnoval i Ústavní soud Slovenské republiky:

„Pri vyvlastnení dôjde k zmene osoby vlastníka. Pri obmedzení vlastníctva nedôjde k zmene osoby vlastníka. Dôjde len k zásahu do rozsahu oprávnení vyplývajúcich z obsahu ústavou zaručeného práva vlastníť majetok.“¹³⁶

6. 2. Zákonná úprava

V obecné soukromoprávní úpravě v Slovenské republice vévodí občanský zákoník 40/1964 Zb.

Je to tedy ten samý občanský zákoník, který platil i v České republice do rozsáhlé soukromoprávní rekonstrukce přijaté s Novým občanským zákoníkem 89/2012 Sb., s účinností od 1. 1. 2014.

Vyvlastnění je tedy upraveno v §128 odst. 2 zákona 40/1964 jako:

„Vo verejnom záujme možno vec vyvlastniť alebo vlastnícke právo obmedziť, ak účel nemožno dosiahnuť inak, a to len na základe zákona, len na tento účel a za náhradu.“¹³⁷

V rámci české právní úpravy nalezneme podobná ustanovení, která v souhrnu taktéž vyjadřují podmínky využití institutu. Rovněž, jak v české tak slovenské právní úpravě, občanský zákoník rozšiřuje podmínky uvedené v Listině o subsidiaritu institutu. Tedy o nevyhnutelnost a absenci možnosti jiného řešení.¹³⁸

Dle mého názoru ale v případě slovenské právní úpravy, která již toto rozšíření podmínek obsahuje na ústavně zákonné úrovni, je §128 odst. 2 zákona 40/1964 nadbytečné ustanovení. Respektive postrádá významu, jelikož jeho obsah je vtělen do právního předpisu vyšší právní síly.

Oproti tomuto názoru však stojí řada autorů, kteří přes shodnou dikci ustanovení spatřují argument v tom, že toto ustanovení v „istom zmysle upresňuje ústavné limity vyvlastnenia a to v prvom rade výslovným zakotvením „subsidiarity“ a stanovením toho, že vyvlastnenie je možné iba k uskutočneniu zákonom stanoveného dôvodu.“¹³⁹

Dalším soukromoprávním předpisem, který doplňuje úpravu v občanském zákoníku, je obchodní zákoník, který zakotvuje vyvlastnění podnikajícího zahraničního subjektu:

¹³⁶ Nález ÚS SR zo dňa 26.3.1997 pod sp. zn. II. ÚS 8/97.

¹³⁷ Zákon 40/1964 Zb, občianský zákonník, §128 odst. 2

¹³⁸ SIROTKA, D. 2005. *Stavebný zákon s komentárom*. Žilina : Eurokódex, 2005. 325 s. ISBN 80-88931-40-1

¹³⁹ KAŠŠÁK, Rastislav. Nštítút vyvlastnenia v Českej republike a Slovenskej republike vo svetle vybranej judikatúry. [online]. 2013, roč. 2013, č. 1 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z:

[http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~ /Main/TPrintWithHeader.ascx&phContent=~ /EDL/ShowArticlePrint.ascx&ArticleId=39633](http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~/Main/TPrintWithHeader.ascx&phContent=~ /EDL/ShowArticlePrint.ascx&ArticleId=39633) z PEKÁREK, M.: Pozemkové právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s.

„(1) Majetok zahraničnej osoby súvisiaci s podnikaním v Slovenskej republike a majetok právnickej osoby so zahraničnou majetkovou účasťou podľa § 24 ods. 1 sa môže v Slovenskej republike vyvlastniť alebo vlastnícke právo obmedziť len na základe zákona a vo verejnom záujme, ktorý nemožno uspokojiť inak. Proti takému rozhodnutiu možno podať opravný prostriedok na súde.“¹⁴⁰

V tomto ustanovení nachádzame obdobné vyjádrení podmínek vyvlastnění jako ve výše uvedených právních předpisech. Navíc je zde „poučení“ o možnosti podat opravný prostředek k soudu.

Skutečnost, že by se v tomto konkrétním případě na pozici vyvlastňovaného nacházel subjekt se zahraniční účastí, vyžaduje zvláštní úpravu o náhradě vzniklé újmy:

„(2) Pri opatreniach uvedených v odseku 1 sa musí bez meškania poskytnúť náhrada zodpovedajúca plnej hodnote majetku dotknutého týmito opatreniami v čase, keď sa uskutočnili, ktorá je voľne prevoditeľná do zahraničia v cudzej mene.“¹⁴¹

Poslední část tohoto paragrafu je pak věnována explicitnímu vyjádrení závaznosti a nedotknutosti mezinárodních smluv, kterými je Slovenská republika vázána a jsou vyhlášené ve Zbierke zákonov.¹⁴²

Stejně, jak tomu bylo i v České republice před částečnou kodifikací vyvlastnění přijetím zvláštního zákona, zákona o vyvlastnění, tak i v současné době meritorní veřejnoprávní úpravou tohoto institutu je zákon 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku, (stavebný zákon).¹⁴³

Tento zákon věnuje problematice vyvlastnění celou IV část. Jedním z nejvýznamnějších ustanovením hmotněprávní povahy je hned první paragraf části, který upravuje základní myšlenku pojmu vyvlastnění a hned účely, pro které je na základě tohoto zákona možné vyvlastnit:

„(1) Pozemky, stavby a práva k nim, potrebné na uskutočnenie stavieb alebo opatrení vo verejnom záujme, uvedených v odseku 2, možno vyvlastniť alebo vlastnícke práva k pozemkom a stavbám možno obmedziť 10a) rozhodnutím stavebného úradu (ďalej len „vyvlastniť“).

(2) Vyvlastniť možno len vo verejnom záujme pre

- a) verejnoprospešné stavby podľa schválenej územnoplánovacej dokumentácie,*
- b) vytvorenie hygienických, bezpečnostných a iných ochranných pásem a chránených území a pre zabezpečenie podmienok ich ochrany,*
- c) vykonanie asanácie sídelného útvaru alebo jeho asanačných úprav podľa schválenej územnoplánovacej dokumentácie,*
- d) vytvorenie podmienok pre nevyhnutný prístup k pozemku a stavbe,*
- e) vytvorenie podmienok pre umiestnenie alebo riadnu prevádzku zariadenia štátnej pozorovacej siete, ktorou sa zisťuje stav životného prostredia,*

¹⁴⁰ Zákon 513/1991 Zb., obchodný zákonník, §25 odst. 1

¹⁴¹ Zákon 513/1991 Zb., obchodný zákonník, §25 odst. 2

¹⁴² Zákon 513/1991 Zb., obchodný zákonník, §25 odst. 3

¹⁴³ ŠTEFANOVIČ, M. Pozemkové právo. Bratislava: EUROUNION. 2004, 304 s. ISBN 80-889-84-52-1

f) výstavbu a správu diaľnic, ciest a miestnych komunikácií vrátane zriadenia ich ochranných pásiem a pre vybudovanie súvisiacich vyvolaných úprav podľa osobitných predpisov,
g) výstavbu energetického diela na výrobu alebo rozvod elektriny podľa osobitných predpisov,
h) výstavbu plynárenských zariadení podľa osobitných predpisov,
i) výstavbu vojenských objektov a vojenských priestorov osobitného určenia podľa osobitných predpisov,
j) účely dobývania ložísk nerastov podľa osobitných predpisov,
k) výstavbu alebo prevádzkovanie vodohospodárskych diel podľa osobitných predpisov,
l) stavby dráhy a jej súčastí a stavby v ochrannom pásme dráhy, ktoré slúžia prevádzke dráhy alebo doprave na dráhe, na účely prístupu k dráhe alebo k jej súčasti alebo na účel zabezpečenia prevádzky dráhy alebo dopravy na dráhe,
m) zachovanie a riadne užívanie kultúrnej pamiatky podľa osobitných predpisov,
n) výstavbu potrubí pre pohonné látky a ropu podľa osobitných predpisov,
o) uskutočnenie stavieb, ktoré sú významnou investíciou podľa osobitných predpisov,
p) zriadenie alebo prevádzkovanie verejných letísk a leteckých pozemných zariadení vrátane ich ochranných pásiem podľa osobitných predpisov.¹⁴⁴

Tedy mimo vymezení základného rámce inštitutu se zákonodárce rozhodl vymezit samotný účel vyvlastnení již konkrétními situacemi a jejich taxativním výčtem. U některých výše uvedených účelů pak zákon odkazuje na další právní předpisy, které jej blíže specifikují. Těmi jsou zejména:

- zákon č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon);
- zákon č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky;
- zákon č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon);
- zákon č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách.

Stavební zákon taktéž blíže upravuje cíle vyvlastnění. Těmi jsou přechod či omezení vlastnické práva, zřízení, zrušení či omezení věcného břemene.¹⁴⁵

Procesně právní část inštitutu je ve stavebním zákoně upravena v §112 a násl. Stanovuje, že příslušným vyvlastňovacím úřadem je stavební úřad.¹⁴⁶ Upravuje taktéž zahájení samotného řízení a příslušnost konkrétního stavebního úřadu:

„(2) Vyvlastňovacie konanie sa začína na návrh orgánu štátnej správy, právnickej alebo fyzickej osoby, ktorá má predmet vyvlastnenia využiť na účel, na ktorý sa vyvlastňuje. Pokiaľ je navrhovateľom orgán príslušný na vyvlastňovacie konanie, ustanoví odvolací orgán, ktorý iný stavebný úrad v jeho pôsobnosti vykoná konanie a vydá rozhodnutie o vyvlastnení.“¹⁴⁷

¹⁴⁴ Zákon 50/1976 Zb., stavebný zákon, §108 odst. 1 a 2

¹⁴⁵ Zákon 50/1976 Zb., stavebný zákon, §109 odst. 1

¹⁴⁶ Zákon 50/1976 Zb., stavebný zákon, §112 odst. 1

¹⁴⁷ Zákon 50/1976 Zb., stavebný zákon, §112 odst. 2

Další části tohoto paragrafu upravují náležitosti podání (návrhu). Je taktéž stanoveno, že musí být doložena snaha o dohodu a o bezvýslednosti této snahy. K tomuto postačuje doručeníka o zaslání písemné výzvy k dohodě.¹⁴⁸

6. 3. Zásahy Ústavného súdu do zákonné úpravy

Stejně, jako tomu bylo v České republice v případě vodního zákona či zákona o výstavbě vzletové a přistávací dráhy Praha – Ruzyně, tak i na Slovensku došlo ke kolizi zákona a ústavního pořádku.

Stalo se tak v případě zákona 669/2007 Z. z., o jednorazových mimoriadnych opatreniach v prípade niektorých stavieb diaľnic a ciest pre motorové vozidlá.

Tento zákon umožňoval, aby došlo k výstavbě dálnice na pozemcích, které stále ještě byly v soukromém vlastnictví, bez toho, aby proběhl řádný proces o jejich vyvlastnění. Došlo by tedy podle tohoto zákona k situaci, že by stavba vznikla na pozemku bez vůle jeho vlastníka, který by tedy de facto byl omezen ve svých vlastnických právech, bez hmotněprávního titulu, který by to legitimně umožňoval. Jinými slovy tento „legalizoval“ stavbu vzniklou bez prokázání příslušného vlastnického titulu. Tuto povinnost, která když by za normálních okolností nebyla prokázána při zahájení stavby zakládala důvod pro označení stavby za „černou“, odložil až na dobu kolaudace,

Slovenský Ústavný súd se k tomu vyjádřil ve svém nálezu ze dne 26.1. 2011 sp. zn. PL. ÚS 19/09 tak, že dal zapravdu navrhovatelům, kteří předmětný předpis napadli pro jeho nesoulad s ústavním pořádkem.

Oproti České republice, kde byla v případě uváděných právních předpisů problémem snaha definovat neurčitý právní pojem, veřejný zájem, ex lege, tak zde shledal ÚS jako nejzávažnější problém v upření možnosti vykonat řádné vyvlastňovací řízení příslušnému vyvlastňovacímu úřadu. Došlo tedy taktéž k narušení dělby moci, ale v procesně právní rovině.¹⁴⁹

Výsledkem tohoto nálezu byla novela zákona, která vypustila či pozměnila ustanovení, která byla v rozporu s ústavním pořádkem. Po této novele z roku 2012 tedy i v případech, které upravuje tento zákon, bude muset být prokázán příslušný vlastnický titul v době zahájení výstavby.

¹⁴⁸ Zákon 50/1976 Zb., stavebný zákon, §112 odst. 3 a 4

¹⁴⁹ Nález ÚS SR zo dňa 26.1. 2011 sp. zn. PL. ÚS 19/09

6. 4. Srovnání institutu vyvlastnění v české a slovenské právní úpravě

Srovnáním naší právní úpravy vyvlastnění se slovenskou docházím k závěru, že v České republice došlo k zpřehlednění úpravy přijetím zvláštního zákona. Domnívám se, že v Slovenské republice zůstala úprava „pozadu“ a nedočkala se žádných významných změn.

Slovenský zákonodárce projevil snahy o přijetí obdobného právního předpisu, jakým je zákon o vyvlastnění v České republice, ale vždy byly zastaveny již ve druhém čtení. Proto tedy v slovenském právním řádu, oproti tomu českému, chybí legální definice pojmu vyvlastnění.¹⁵⁰

Co se týče samotné podoby institutu vyvlastnění, tak si myslím, že je ve velké míře shodná. Je to dáno tím, že jsme po dlouhá léta vycházeli ze shodné právní úpravy. Snahy o částečnou kodifikace v České republice podstatu vyvlastnění a jeho základní podmínky nikterak nezměnily, takže ve výsledku zůstává institut v obou zemích téměř totožný.

Stejně tak, jako český zákonodárce, tak i ten slovenský, se setkali s rozporem některých právních předpisů, které vydali pomocí řádného legislativního procesu, s ústavním pořádkem.

Nutno podotknout, že ačkoliv Česká republika zaznamenala vícero úprav tohoto institutu, tak dle mého názoru v obou zemích funguje jeho aplikace obdobně a bez významnějších problémů

¹⁵⁰ KAŠŠÁK, Rastislav. Nštítút vyvlastnenia v Českej republike a Slovenskej republike vo svetle vybranej judikatúry. [online]. 2013, roč. 2013, č. 1 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~/Main/TPrintWithHeader.ascx&phContent=~/EDL/ShowArticlePrint.ascx&ArticleId=39633>

7. Úvahy de lege ferenda

Česká právní úprava poskytuje dostatečnou úpravu institutu vyvlastnění. Myslím si, že bez větších obtíží jeho aplikace funguje.

Domnívám se ale, jako příznivce velkých kodifikací, že by měl zákonodárce zajít dál i s kodifikací tohoto právního institutu. Myslím si, a stejně se tak projevilo v případě velké soukromoprávní rekodifikace z poslední doby, že budoucnost moderní právní úpravy spočívá ve velkých rozsáhlých zákonech.

Přijetí zákona o vyvlastnění byl z mého pohledu zcela jednoznačně dobrý krok kupředu. Z mého pohledu by bylo příhodné, aby do tohoto zákona však byly začleněny i samotné účely vyvlastnění, které jsou zatím roztroušeny ve zvláštních právních předpisech.

Pokračoval bych tedy ve snaze uceleně upravit tento institut v rámci jednoho právní předpisu a docílil tak co možná největší přehlednosti a jednoduchosti úpravy.

8. Závěr

Česká republika, jako moderní demokratický stát, který je součástí světového společenství demokratických států, v případě úpravy právního institutu vyvlastnění dle mého názoru zcela jednoznačně naplňuje všechny principy právního státu.

Myslím si, že nejen zákonná úprava, která poskytuje veškeré instrumenty kontroly a nápravy pro zajištění zachování lidských práv, tak i celkově přístup společnosti k této choulostivé otázce zásahu do vlastnických práv je v České republice na vysoké úrovni. A to i vzhledem k pohnuté minulosti na našem území v souvislosti s totalitními režimy a přirozené citlivosti této otázky.

Ač jsem v úvodu své práce předpokládal vyšší důležitost kapitoly zabývající se právě historií tohoto institutu na našem území, tak jsem při hlubším zkoumání došel k závěru, že není možné srovnávat fungování tohoto institutu v demokratickém zřízení s fungováním v totalitním státním zřízení.

Myslím si, že jednotlivé podmínky legálního, a nutno podotknout také legitimního, využití institutu vyvlastnění jsou naprosto dostačující. Zejména pak podmínka veřejného zájmu, která je absolutním základem.

Co se týče právní úpravy, tak jak jsem již naznačil, jsem příznivce velkých kodifikovaných úprav, a tak bych i v tomto případě snahy o částečnou kodifikaci dále stupňoval. Musím ale uznat, že samotný vyvlastňovací zákon, jako meritorní právní předpis k této problematice, shledávám jako velice zdařilý počín a ani při seznamování se s názory odborné veřejnosti jsem žádnou významnou kritiku nezaznamenal. Ovšem roztroušení jednotlivých účelů do různých právních předpisů hodnotím spíše záporně a rozhodně bych se pokoušel o určité „sjednocení“.

Srovnám-li českou právní úpravu se slovenskou, tak ač jsem v úvodu své práce přikládal větší důležitost a předpokládal i určitou zajímavost jejich srovnávání, došel jsem k závěru, že jsou si velice podobné. Respektive zastávám názor, že i když právní úprava vyvlastnění v České republice je přehlednější a pokrokovější, tak faktická podoba institutů v obou zemích zůstává téměř totožná. Za více jak dvacet let odděleného fungování obou států se ani v jednom z nich koncepční pojetí neodchýlilo od toho původního, společného, natolik, abychom mohli hovořit o významné rozdílnosti těchto institutů.

Závěrem lze tedy říci, že vyvlastnění jak v České republice, tak i Slovenské republice, je moderní a fungující institut, který si v žádných ohledech nezadá s právními úpravami jiných demokratických svrchovaných států.

9. Prameny a zdroje

Literatura

- Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692
- HAVLAN, Petr. Majetek obcí a krajů v platné právní úpravě. 2. aktualiz. a podstatně dopl. vyd. Praha: Linde, 2008, 318 s. ISBN 978-807-2017-089.
- HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xxxiv, 792 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1792-543
- HENDRYCH, Dušan. Právnícký slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. dostupné z www.beck-online.cz
- KUKLÍK, Jan. Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století. Praha: Auditorium, 2011, 114 s. ISBN 978-808-7284-254
- Doležal, J., Mareček, J., Sedláčková, V., Sklenář, T., Tunka, M., Vobrátílová, Z.: Nový stavební zákon v teorii a praxi a předpisy související. Praha: Linde, 2006
- KUKLÍK, Jan. Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci - státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2010, 444 p. Edice 20. století. ISBN 80-872-8412-7
- J. Hoetzel. Slovník veřejného práva československého. Sv. V., Brno 1948
- KNAPP, Viktor. Teorie práva. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0177-5.
- GERLOCH, A. Teorie práva. 5. upravené vydání. 308 pages. ISBN 80-738-0233-3
- PRŮCHA, Petr. Správní právo : Obecná část. 7. dopl. a aktualiz. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2007.
- AMBRUSOVÁ, E. – ŠROMOVÁ, E. Vyvlastňovací řízení od A do Z: podrobné příklady a postupy, zákon o vyvlastňování, výňatky ze souvisejících právních předpisů. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2009. 231 s. ISBN 9788072635542
- JANDERKA, Karel. Zákon o vyvlastnění: poznámkové vydání. Praha: Linde Praha, 2009, 151 p. ISBN 978-807-2017-744.
- Průcha, P.: Základní pojmy a instituty správního práva. Brno: Masarykova univerzita, 1998. str. 355.
- HAYEK, Friedrich August von. Právo, zákonodárství a svoboda: nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie. V českém jazyce vyd. 3., V nakl. Prostor 1. Překlad Tomáš Ježek. Praha: Prostor, 2011, 556 s. Obzor (Prostor), sv. 80. ISBN 978-807-2602-537.

- SIROTKA, D. 2005. Stavebný zákon s komentárom. Žilina : Eurokódex, 2005. 325 s. ISBN 80-88931-40-1
- ŠTEFANOVIČ, M. Pozemkové právo. Bratislava: EUROUNION. 2004, 304 s. ISBN 80-889-84-52-1

Elektronické články

- NOVÁK, Mgr. Antonín. NĚKOLIK SLOV K CHARAKTERISTICE PRÁVNÍHO INSTITUTU VYVLASTNĚNÍ A JEHO ODLIŠNOSTI OD PODOBNÝCH PRÁVNÍCH INSTITUTŮ. [online]. [cit. 2015-02-22].
- KAŠŠÁK, Rastislav. Nštitút vyvlastnenia v Českej republike a Slovenskej republike vo svetle vybranej judikatúry. [online]. 2013, roč. 2013, č. 1 [cit. 2015-03-09]

Judikatura

- Nález ÚS ČR 16/93 Sb.
- Nález ÚS ČR Sp. Zn. 198/95
- Nález ÚS ČR 327/2005 Sb.
- Nález ÚS ČR 55/2000 Sb.
- Nález ÚS ČR 1/2000 Sb.
- Nález ÚS ČR 83/2003 Sb.
- Nález ÚS ČR 56/2009 USn
- Nález ÚS SR Sp. zn. II. ÚS 8/97
- Nález ÚS SR Sp. zn. PL. ÚS 19/09

Právní předpisy

- Zákon 89/2014 Sb., Občanský zákoník
- Zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod
- Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa
- Zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Dekret prezidenta republiky č. 121/1948 Sb., o znárodnění ve stavebnictví
- Dekret prezidenta republiky č. 100/1945 Sb., o znárodnění soukromých dolů
- Dekret prezidenta republiky č. 103/1945 Sb., o znárodnění soukromých pojišťoven
- Dekret prezidenta republiky , č. 120/1948 Sb., o znárodnění velkoobchodních podniků s 50 nebo více činnými osobami
- *Deklarace práv lidských a občanských*

- Zákon 262/1992 Sb., stavební zákon
- Protokol č. 1 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv, čl. 1
- Zákon 1/1993 Sb., Ústava
- Zákon 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)
- Zákon 122/1984 Sb., *o náhradách při vyvlastnění prostorů, staveb a práv k nim*
- Zákon 151/1997 Sb., o oceňování majetku
- Zákon 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě
- Zákon 544/2005 Sb., o výstavbě vzletové a přistávací dráhy 06R – 24L letiště Praha Ruzyně.
- Zákon 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky
- Zákon 500/2004 Sb., správní řád,
- Zákon 50/1976 Sb., stavební zákon
- Zákon 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním úřadu (stavební zákon)
- Zákon 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství
- Zákon 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázní a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon)
- Zákon 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- Zákon 266/1994 Sb., o drahách
- Zákon 20/1987 Sb., o státní památkové péči
- Zákon 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a změně souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích),
- Zákon 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích,
- Zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Zákon 23/1991 Zb., Listina základních práv a slobôd
- Zákon 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky
- Zákon 40/1964 Zb, občianský zákonník,
- Zákon 513/1991 Zb., obchodný zákonník
- Zákon 50/1976 Zb., stavebný zákon

10. Resumé

From my point of view is expropriation legislation in the Czech Republic, as a democratic and modern state, high-level. All aspects of democratic state are satisfy.

I think we have all possible instruments to avoid human rights violations. General society in the Czech Republic approaches to this issue very conscientiously and reasonably.

The history of this legal instrument in the former Czechoslovak Republic was completely different from the present day. The reason is that the former Czechoslovak Republic was mostly totalitarian regime and these days we have modern democratic regime.

Constitutional laws regulate expropriation by three different conditionals: public interest, appropriate act and compensation. In the Czech Republic there is a special act which regulate expropriation. This act is surprisingly called expropriation act.

If you compare regulation in the Czech Republic with regulation in the Slovak Republic you will find that both of them are very similar. The grounds of expropriation are the same. The main different is that in the Czech Republic exists special act, but in the Slovak Republic is main regulation of expropriation still included in building act.

Overall, I concluded that in both countries the institute works very well and is according to human rights. I believe that our legislation is in this point equal to legislation of another democratic countries.